

Přítomnost

mezavislý
28
týdenník

ROČNÍK XV

V PRAZE 13. ČERVENCE 1938

ZA KČ 2.—

Je Mussolini jediným pánem ve státě?

E. J. YOUNG

Kdy bude válka?

F. PEROUTKA

Praha hostí cizí spisovatele

EDMOND KONRÁD

Po sletě

V. ŠTEFAN

Základní otázka národnostního statutu

P. VILEMSKÝ

Co u nás dělala delegace Slovenské ligy?

K. SYNEK

Několik poznámek o sletu — Složitě jednání — Prvé výročí čínsko-japonské války
Vrchol vypětí sil v Německu — Proč jsou Němci tak oblíbeni?
Sokolská duše a slovo — Tělocvik - a dva světy — Masky — Ještě o bojkotu
Tři minuty přemýšlení — Ruské vlajky — Německá hymna na sletě

CORONA

americký přenosný psací stroj
Malý stroj pro velké požadavky
Výrobek nejstarší americké
tov. na přenosné stroje.
4 modely
v každé ceně.

GIBIAN

PRAHA II., Štěpánská 32

KDYŽ OPOUŠTÍTE SVŮJ BYT, nemůžete vědět, zdali za Vaši nepřítomnosti nevypukne oheň, nebo se k Vám někdo nevloupá, zdali Vy sám při řízení svého vozu nebo Váš šofér nešťastnou náhodou nebudete mít smůlu, nebo dokonce zdali sami nestanete se obětí nehody. Také prasknutí vodovodní roury ve Vašem domě může Vám nebo Vaším spolubydlicím způsobit škodu, kterou byste byl povinen hradit. Také na cestě můžete přijít o své zavazadlo buď krádeží nebo ztrátou. Nejlépe, když se spojíte s Union, pojišťovací akciovou společností v Praze I., Masarykovo nábřeží 4, filiálky v Liberci, Brně a Bratislavě. Zastoupení v celé oblasti republiky.

RAFINERIE MINERÁLNÍCH OLEJŮ

Vacuum Oil Company a. s., Praha;
rafinerie v Kolíně

Závody Fantovy, akciová společnost, Praha;
rafinerie v Pardubicích a Novém Bohumíně

Apollo, rafineria mineralných olejov, účastinár-
ska spoločnosť, Bratislava; rafinerie v Brati-
slavě a Šumperku

Přívozské závody minerálních olejů, akc. spol.,
Moravská Ostrava-Přívoz

Kralupská rafinerie minerálních olejů, Praha;
rafinerie v Kralupech

Weinberger & Ortner, Legiňa Michalany

Priemyselna a obchodna úč. spol., Košice; rafi-
nerie Stražské

dodávají

hodnotné pohonné látky
pro motorová vozidla,
traktory a Diesellovy motory

nové knihy

politické
hospodářské
sociologické
vědy právní
a státní

- BAXA BOHUMIL, JUDr. a PhDr., O řízeném
hospodářství s hlediska ústavně-právního.
21 × 15 cm, 35 stran Brož. Kč 6.—
- HAMAN Dr. L., DRÁBEK Dr. J., BUCH-
TELA Dr. R., Soutěžní právo ČSR.
18 × 12 cm, 109 stran Váz. Kč 120.—
- Fakta ze země socialismu. O všedním dnu
v Sovětském svazu atd. 21 × 13 cm,
206 stran Brož. Kč 16.—
- FISH ARMSTRONG HAMILTON, My nebo
oni. Spor dvou světů. 19 × 12 cm, 98. str. Brož. Kč 9.—
- KORČÁK JAR., Geopolitické základy Česko-
slovenska. Jeho kmenové oblasti. 20 × 13.5
cm, 169 str. Brož. Kč 19.—
- 20 let československé armády v osvobozeném
státě. 1918—1938. Vydáno za spolupráce
min. nár. obrany a péči Památníku osvo-
bození, Vojenského ústavu vědeckého a
Svazu čsl. důstojnictva. 31 × 22.5 cm, 234
str. textu a 72 celostr. vyobrazení . . . Váz. Kč 180.—
- DAUDET LÉON, La vie orageuse de Clemen-
ceau. 19 × 12 cm, 315 stran Brož. Kč 18.—
- MIQUELARENA JACINTO, Traqué dans
Madrid. 19 × 12 cm, 201 stran . . . Brož. Kč 18.—

F. TOPIČ, knihkupectví, Praha I., Národní 11
Dodá také Fr. Borový, akad. knihkupectvo, Bratislava, Dunajská 21

OBSAH 27. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: F. PEROUTKA: Kdy bude válka? — JULES ROMAINS: Chvála mezinárodnosti.
— E. J. YOUNG: Proč se Eduard VIII. zřekl trůnu? — PAVEL VILEMSKÝ: Sokolský slet a Evropa. — VÁCLAV
RABAS: Barokní výstava nebo jak vám líbo. — KURT DOBERER: Vojáci ve vzdušném moři. — Jak Anglie ustu-
povala. — Propaganda na pokračování. — Hospodářské obraty v sudetských krajích. — Nyní radikál . . . — Nač če-
káme? — Anglického krále na český trůn? — Drobnosti k novele jazykového zákona. — Zastavení „Rudého práva“? —
Naše německé lázně.

Přítomnost

řídí Ferd. Peroutka

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVI V PRAZE I., NÁRODNÍ TRÍDA 11

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané
rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt
roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50.
Dohledací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 13. ČERVENCE 1938

ČÍSLO 28

Kdy bude válka?

II.

Jen ilusionista, který si neuvědomuje, že už nežije v morálních podmínkách devatenáctého století — o mnoho lepších po stránce lidskosti než jsou podmínky naše — by mohl věřit, že nás od války dělí něco více a něco solidnějšího než strach z ní. Je to zatím závoř, která drží; ale zda během času neztrouchnívá? Žádné lítostivé hnutí nestojí mezi moderním dynamickým státníkem a válkou. Dívaje se stejně chladně na lidi své země jako na lidi zemí jiných, má na rtech otázku: což chcete být věčně živi? Ani vyhlídka, že v příští válce by zase zahynulo deset, snad patnáct milionů lidí, by neodstrašila moderního dynamika, jen kdyby mohl provést svou. Dá se držet na uzdě toliko strachem z porážky a kdo to neví, vůbec se nehodí k tomu, aby dělal politiku v těchto časech.

Kdyby byla možná ještě nějaká krátká, izolovaná, přepadová válka, už dosti dlouho, nejpozději do 21. května, bychom neseděli klidně na svých místech. Nová německá diplomacie opisuje svůj odpor ke kolektivní bezpečnosti různými diplomatickými slovy, ve kterých naivnější mysl by mohla zabloudit. Kdo však prohlédá za oponu oněch více méně snesitelných slov, vidí za nimi nesnesitelnou základní formulu: dovolte, abychom vás pozřeli jednoho po druhém; dohromady byste nám dali příliš mnoho práce. Bylo vlastně urážkou inteligence okolního světa předpokládat, že na tuto pravou podstatu odporu ke kolektivní bezpečnosti nepřijde. Ostatně, urážka byla dosti na místě: některým lidem, také některým našim lidem, trvalo vskutku dosti dlouho, než na to přišli. Do té doby poslušně opakovali po nacionálně-socialistické diplomacii její formulky. Páni v Berlíně se pravděpodobně ohýbali smíchy.

21. května — den to, ke kterému se stále budeme vracet — se mělo ukázat, zda svět je ještě stále tak pošetilý. Na štěstí složil v rozhodné chvíli zkoušku inteligence s dobrým prospěchem. Po prvé od té doby, co nacionální socialismus pokouší svět, ukázaly se prvky kolektivní bezpečnosti důraznějším způsobem. Následek toho byl, že natažená již ruka se zase stáhla zpět a prohrabuje se ve své vlastní kapse.

Dost dlouho pokoušelo se Německo rozdělit evropskou otázku na západní a východní část. Dávajíc najevo, že by bylo ochotno zachovat mír na západě, žádalo, aby mu na východě bylo dovoleno počínat si po svém. Šlo o to, zda Angličané a Francouzi umějí myslet o několik let dopředu, kterážto schopnost je vždy ozdobou lidské inteligence. Jistě by ani ti ani oni nemusili táhnout do pole v nejbližších letech, kdyby dovolili Německu, aby se prohrabovalo podle své chuti ve střední a východní Evropě. Jistě by si tak mohli získat šibeniční lhůtu, která by trvala tak dlouho, dokud by Německo nezorganizovalo získaná území a nepřipojilo je k svému už tak jako tak mohutnému válečnému stroji. Mohli by se těšit myšlenkou,

že konec konců nevydali více než dveře k svému bytu, a že zatím se mohou volně pohybovat v salonech. Jednoho dne však bylo by jim přece stanouti tváří v tvář proti Německu, které zesílilo nad všechno pomyslení a opatřilo si ve střední a východní Evropě všechny ty potřeby pro dlouhou válku, jichž nemá doma. Shledali by, že svou netečností dovolili Německu, aby se stalo silnějším, než bylo r. 1914, i s Rakousko-Uherskem, a že pomohli vypěstiti kolosa, nad nějž nebezpečnějšího svět dosud nepoznal.

Bylo na anglické konservativní vládě čili na anglických lordech, jak se někteří trochu opovrživě vyjadřují, aby rozhodli, zda požitky, jež je možno uchvátiti v šibeniční lhůtě, stojí za tuto svrchovaně chmurnou vyhlídku do budoucnosti. Ukázalo se, že angličtí lordi učinili nesmírné pokroky v orientaci, že se neřídí jedině zásadou carpe diem, a že pro mezinárodní politiku není rozhodujícím faktem, jak dobrou večeri předložili lordu Londonderrymu v Berlíně. Angličtí lordi, ačkoliv nosí cylindry — zdá se, že někteří naši demokraté považují cylindry za nepřekonatelnou překážku myšlení — rozhodli se 21. května pro kolektivní bezpečnost a proti tomu, aby Evropa v myslí dobyvatelů byla rozdělována na západ, kterému se zatím musí dát pokoj, a na východ, který již nyní je vydán všanc. Neochabne-li anglická vláda v tomto rozhodnutí, bude mír od války oddělovat ta hradba, jež je vybudována ze strachu před válkou světovou.

Poněvadž žádný generální štáb nemůže se těm politikům, kteří od něho válku objednávají, čestným slovem zaručit za vítězství v několikaleté válce světové, a poněvadž ani moderní dynamik se nepouští — ledaže by ho omrzela svět — do války bez slušné naděje na vítězství, je to hradba zatím dosti vysoká. Není však možno, že Německo jednou nabude dojmu, že má onu slušnou naději na vítězství, bez níž válečný podnik velkého rozsahu je svrchovaně nepravděpodobný?

Jedno můžeme pokládati za jisté a podle toho posuzovati chance míru: že Německo samo, bez spojení dostatečně silného, nikdy nebude mít dosti chuti pustiti se do smrtelného zápasu — každý příští zápas bude smrtelný — proti oné koalici od Londýna po Moskvu a snad až po New York, jejíž obrysy byly zřetelné při posledních událostech. Německý generální štáb, mluvili-li ještě tak, jak muži mluví, a ne tak, jak se očekává od služebníků, kteří mají pánům lichotit nemůže jinak než říci nacionálně-socialistickým politikům, že v takovém případě naděje na vítězství není. Díváme se stále hypnotisovaně na Německo. Ale pravé rozhodování o míru nebo válce není u něho, nýbrž u jeho možného spojení, u Itálie.

Kdykoliv — ať pro ty nebo ony události — se osa Řím—Berlín utužuje, nebezpečí války vzrůstá. Jestliže pak jednou se Mussolini Hitlerovi zaváže určitými sliby, učiníme nejlépe, budeme-li katastrofu považovati za jistou. Nezavázal se však již? Není muže na světě, který by mohl proniknout dobře stře-

ženým tajemstvím schůzek obou diktátorů. Poněvadž žádný z nich neřekl veřejně, na čem se letos na jaře dohodli v Římě, zůstává to neznámo. Novinář, který několikrát již bral pero do ruky, aby zhodnotil výsledky této schůzky, odložil je zase, uvědomuje si, že neví nic jistého. Může usuzovati jen podle příznaků.

Důležité a příznivé příznaky objevovaly se kolem krise květnové: tehdy Mussolini neučinil nic, co by si v Berlíně mohli vyložit jako povzbuzení k válečnému podniku; zajisté to působilo skoro stejně silně jako intervence Anglie. Potom projevoval Mussolini horlivou snahu dohodnout se s Anglií, což byl rovněž zřetelný projev protiválečné tendence. Podle těchto příznaků se zdálo, že osa Berlín—Řím je zatím jen diplomatický útvar, nikoliv válečný. Avšak je to nejvhodnější diplomatický nástroj pro oba státy, jímž si získaly již několik úspěchů a ještě několik snad mohou získat. Není tedy pravděpodobno, že by se ho snadno vzdaly. Jak pro Německo, tak pro Itálii je výhodno, udržovat svět v napětí a představovat svůj spolek jako stálou hrozbu.

Podle všeho, co bylo možno pozorovat, nebylo mezi oběma partnery zatím vyměněno nic jiného než sliby o vzájemné pomoci diplomatické. I to stačí, aby se svět chvílemi zřetelně cítil nešťastným, ale není to ještě nejhorší možnost. Tou by byl slib pomoci válečné. Nelze vyloučiti, že určité události mohly by posunouti Itálii i tak daleko, jestliže tam Mussolini sám rozhoduje. Pak by teprve přišla pro Třetí říši její pravá chvíle, jestliže ovšem ve všech ostatních ohledech by již byla na válku připravena.

Poněvadž ve velké válce by se Německo nemohlo obejít bez italské pomoci, lze se značnou pravděpodobností usuzovati, že válka nikdy nevypukne pro Československo. Pomáhat Německu k tomu, aby proniklo střední a východní Evropu a v posledních důsledcích ohrozilo italské panství na Adrii, to není lákavá pohnutka, která by Itálii mohla přimět, aby své bataliony seřadila vedle německých. Aniž bychom přeháněli, můžeme říci, že právě ve velké květnové krizi, jejímž středem bylo Československo, cítila se Třetí říše úplně izolována a stěžovala si na to, snad i trochu udiveně, právě v Itálii. Po této intervenci uvolnil Mussolini aspoň svůj tisk k útokům proti Československu. Ale v Německu nepochybně utkvěl dojem, že ve svém originálním řešení československé otázky by se nemohlo na Itálii spoléhat. Bude mu tedy hledat nějaké válečné téma, přijatelnější pro Itálii a méně postavené proti jejímu vlastnímu prospěchu. Bude asi úmyslem německé diplomacie rozpoutat válku někde tam, kde by přímé italské zájmy byly ve hře a kde by se snad dokonce mohlo zdáti, že Německo spěchá Itálii na pomoc. Nejspíše asi by Německo postrkovalo Itálii před sebou, aby bylo jisto její pomoci. Proto je zejména španělská půda tak žhavá pro světový mír. Není těžko uhadnout pravého původce těch incidentů, které měly zakaliti poměr mezi Anglií a Itálií. Je-li válka životním zájmem Německa, je také jeho životním zájmem, aby Anglie a Itálie žily v nepřátelství co nejdívočejším. V manévrech těchto přehlíží snad Hitler, že Mussolini není úplně svobodným pánem svých pohybů a že protiněmecká nálada se v italském lidu rozmáhá více, než se snáší s plány na společnou válku. Nevíme, jak soudí Mussolini mezi čtyřmi stěnami, ale v italském národě podle všech zpráv není nálada pro vál-

ku po boku Německa, a Mussolini by pocítil trpké osamocení, kdyby něco takového chtěl národu uložit. Vzal by také před tváří svého lidu na sebe větší risko nepopularity, než je snad ochoten přijmout.

Angličtí lordi — přes své cylindry — pochopili, jaký význam pro mír má onen terén, kde se Itálie stýká s Německem, a od začátku tohoto roku věnovali své hlavní úsilí právě tomu, aby Itálii pokud možno neutralisovali. Je to úkol zároveň rozumný i krajně obtížný. Chamberlain odvážně dal pro tuto věc padnout i oblíbenému Edenovi. Poněvadž raději by zachránil mír než vyhrál válku, postupuje vůči Itálii s podivuhodným sebezapíráním a je, jak se zdá, odhodlán pro to obětovat i všechnu svoji popularitu.

Vidí lépe do věci on či jeho domácí odpůrci? Skoro bychom se vsadili na bystrost jeho zraku, nikterak nepřehlížejíce, že v jeho snahách zachránit dobrý poměr k Itálii je téměř element zoufalství. Ale hlavní otázka, již jest nutno si klásti, jest tato: stojí za námahu a i za oběti neutralisovati Itálii, je-li to možno? Má tento pokus aspoň býti učiněn? Ačkoliv Chamberlain je lord, přiznáváme, že vidí dobře. Naprostá solidarita Itálie s Německem byla by přípravou k tomu, aby zase jednou světla kultury a civilizace v Evropě zhasla.

Nemohouce s jistotou odpověděti na nejdůležitější otázku, jak daleko až půjde Itálie, krátce uvažme, jak dalece je Německo samo připraveno na válku světovou. Musíme uvažovat o válce světové, poněvadž žádné jiné již nebude. V poměru k válce světové vypadá dnešní Německo jako automobilista, který by měl ujet kilometrů tisíc, ale měl by pohonných látek jen na pět set kilometrů. Tomuto přirovnání odpovídá stav německých zásob i německá armáda sama. Je obecně známo, že zavedla brannou povinnost teprve před třemi roky a následkem toho trpí nedostatkem záloh i důstojnictva. V dlouhé válce musila by se na druhé straně zase jednou vítězně projevití převaha v lidském i jiném materiálu. Totální válku na konec vyhrává průmyslová přesila a snadnější přístup k surovinám.

Pokud se držíme logiky, Německo dosud nemůže vésti válku. Není však známo, jak vítaným hostem je logika ve Třetí říši. Situace je značně paradoxní: podle logických pravidel válka nemůže vypuknout; avšak podle jiných logických pravidel sotva může dnešní situace býti řešena jinak než válkou, jestliže nezasáhne vývoj a neodstraní některé z těch příčin, které zejména tvoří dnešní nebezpečnou situaci. Pravý mír ovšem může býti založen jen na spokojenosti národů. Kdo však se odváží říci, kdy německý národ ve svém současném duševním rozpoložení by mohl být uspokojen? Dokud onen vývoj, ve který snad také lze doufat, nezasáhne, nebudeme žít než — v nejlepším případě — v dlouhé periodě míru pápírového. Propast mezi oběma tábory je přílišná, a pokud bude trvati dnešní směr německé výchovy, bude spíše ještě rozšiřována a napětí zvyšováno. Za takové situace není jasno, zda zvítězí racionálně či iracionálně.

A tak se může státi, že vedle stolu politického spisovatele, který docela logicky bude dokazovati, že válka není možná, dopadnou první bomby z oné nemožné války. Na štěstí i po bedlivém pozorování dnešních německých vůdců je možno říci, že nejsou

iracionální do té míry, aby si dovolili postaviť sa do situácie, v níž by je pravdepodobne čakala zkáza. Končíme teda tam, kde sme začali; je jediná možná záchrana míru: všemi prostriedky ukazovať na riziko války; užít všetch prostriedkú, aby chom riziko války pro útočníka ešte zvýšili.

F. Peroutka.

poznámky

Po sletě

Nebude kocovina, pretože nebylo opojení. Tento lid nepotrebuje dráždídla, aby se dovedl radovat. Stačí mu pouze, může-li být takový, jaký je — a z toho už se vytvoří slavnost. Je to neskromné vyslovit takovou věc o Čechách česky? Můžeme ji číst francouzsky, anglicky, holandsky, švédsky a dokonce i německy: na štěstí přihlížel velké slavnosti skoro celý svět, a četli-li Čech v posledních dnech světový tisk, mohl se rdít: radostí a rozpaký.

Koho oslavoval tento lid? Sebe sama. Zažil jsem na ulici drobný výjev, ze kterého by Alfréd Polgar nebo G. de la Fouchardière dovedli udělat rozkošnou báseň v próze. Já dovedu, bohužel, jenom vyličiti, co se stalo: v pondělí večer šly dvě Slovenky v selských krojích po Národní třídě. Vtom k nim přistoupil mladý Pražan s notýskem a prosil je — o autogramy. Bylo mu právě tak prostě a samozřejmě vyhověno, jak o to požádal. Považují-li se autogramy herců, spisovatelů, politiků a významných lidí za cenné, proč by si člověk nevyžádal autogramy od osobnosti, která se ukazuje býti (znásobená statisíci) neporovnatelně laskavějším umělcem a sympatickou osobou evropského veřejného života. Obě Slovenky zaplaly svá jména bez dlouhého upejpání a s vážnou rozmyslností, jak se na takovou příležitost sluší, a odcházely s přívětivým pozdravem. Můžeme to chápati jako symbol: lid Československa zanesl v těchto dnech důstojně své jméno do dějin evropské kultury a nyní přechází ku svému každodennímu životu, který mu, bohužel, chystá ještě mnoho starostí.

Časopis, který si činí právo na kritiku společenských poměrů a který jí velmi často provádí, nemůže mlčet, naskyt. ne-li se mu příležitost, aby jednou upřímně přitakal. Ano, bylo to hezké. Bylo to důstojné a bylo to dobře uděláno. Bude to mít dobré následky pro tento stát.

Bylo to důstojné, protože neslavila horda bezduchých atomů nějakého vůdce, nýbrž statisíce lidských individuí se setkaly a radovaly, že mohou být v několika podstatných věcech bez nátlaku jednoho mínění: v lásce k národní a osobní svobodě, v ocenění míru a společenského pokroku, v radosti nad krásou, barvami, mládím a v odhodlanosti hájit to. Nikdo nebyl nucen a nikdo nebyl ani podplacen, aby se této slavnosti zúčastnil. Ani jednoho Sokola nenapadlo, že by mohl „vyřaditi z národa“ členy dělnických organizací nebo členy katolického „Orla“ jenom proto, že náleží jiné organizaci. Právě proto stáli dělničtí tělocvikáři a členové Orla v tisících ve špařírech a jásali Sokolům na pozdrav — „národní pospolitost“ bez křečí a úzkostí, bez lidské tragedie a skutečné naprosté bez teroru. Nikdo také nedostával pivo a guláš zadarmo, dokonce účastníci sletu museli si zaplatit vstup na stadion sami, aby mohli cvičiti. Skutečnost, která je — pokud vím — v současné Evropě téměř bezpříkladná.

Bylo to dobře uděláno, neboť organizace tohoto stěhování národů fungovala tak, jako by Češi odjakživa byli „národem organizování“. Tento titul nese však, jak známo, jiný národ, a Češi — řekněme to otevřeně — by si donedávna sami nebyli důvěřovali, že to tak pěkně dovedou. Ve třech hlavních dnech sletu měla Praha uspojit půl milionu hostů — úloha, která by připadla Londýnu, kdyby měl 4 miliony hostů, nebo Berlínu, kdyby měl 2 miliony návštěvníků. Takový úkol nezdolával však Londýn ani o slavné korunovaci královské, ani Berlín ve dvou hlavních dnech Olympiady. Způsob, jak se Praha tohoto bezpříkladně těžkého úkolu zhostila, dává důkaz, že i demokratický lid zvládne technický pokrok a organizační zdatnost. V Praze se vykonala relativně největší organizační úloha, kterou kdy evropské město v míru vykonalo téměř bez úrazu a s výtečnou přesností. Rozdíl mezi demokratickou a diktátorskou přesností organizační spočívá jedině v tom, že demokracie chápe organizaci jako technický prostředek ke kulturnímu cíli — dokonce jako podřadný tech-

nický prostředek, o němž není třeba ztráct mnoho slov. Dolela určitě se neotřese svět nadšením nad technickým uměním organizace těchto dnů. Snad je to s hlediska naší propagandy škoda. S hlediska našeho kulturního sebevědomí nemůžeme se proto rmoutit. Radujeme se, že můžeme býti hrdi na cennější vlastnosti, než na poměrně průměrné umění, kterak dobře řídit pouliční provoz.

Tyto dny budou mít dobré následky pro stát, neboť každý podnik dostává zřídka kdy více úvěru než má vlastního jmění. Pravidlo, které platí i pro státy. Jen tehdy může počítat stát se spojenci, má-li sám pro spojence cenu, a státu se jen tehdy pomůže, je-li jeho životaschopnost naprosto jasná. Nyní bylo velmi mohutně demonstrováno, že lid Československa chce žít a sice v tomto státě. O tom nelze pochybovat — a sice nikde. Sletu přihlíželi vojenští atašé všech států Evropy, a vojenští atašé jsou už svým povoláním dobří pozorovatelé životní síly cizího národa. Vypadá takto unavený národ, odevzdaný do osudu? Zardousiti tento stát znamenalo by napřed fyzicky decimovat jeho lid. A to by nebylo tak snadné, jak bylo v těchto sletových dnech vidět. Jugoslávci a Rumuni jistě použijí doma při rozhovorech dojmů, kterých nasbírali v těchto dnech, budou-li hovořiti o významu Malé dohody. Pozorovatelé ze spráteľených států mohou svým vládám sdělit mnoho zajímavého a i vojenští atašé ostatních zemí jistě nezanedbají svoji povinnost. Tentokrát jim bylo předvedeno velkomyslně za několik dní, co jindy musí sháněti dlouhé roky: tento stát nemá chuť umřít. Napopak, má velké nadání k životu.

Celý týden byly samé neděle, a nyní přijdou šedivé všední dny a snad budou mezi nimi dokonce i neděle, kdy budeme muset tvrdě pracovat. V podivném roce 1938 má kalendář všelijaké vrtochy. Držme se tedy zásob, které jsme nyní nahromadili! Slavnostní nálada v lidu Československa není žádný hysterický záchvat. Jeho politické vedení mohlo nyní studovat na živém příkladu, že demokracie nemusí být lethargická ospalost a že je také něco takového na světě, jako „dynamic-ká demokracie“. To zavazuje politické vedení státu, aby nikdy nedalo ztratiti se uvolněným proudům nacionální energie. Tento lid je zralý a ukázněný pro všechny úkoly, které jsou mu svěřeny — ale je nutno svěřiti mu je. V posledních osmi měsících dokázal lid Československa, že má nárok na to, dovéďti se od své vlády a celou pravdu a že vydrží i těžké úkoly. Vláda projeví vděčnost za sílu, kterou v těchto dnech od lidu dostala tím, že jeho nárok uzná.

Vilém Štefan.

Několik poznámek o sletu

„Völkischer Beobachter“ napsal, že sokolský slet byla největší protiněmecká demonstrace, jaká se v posledních letech vyskytla. Divná protiněmecká demonstrace, když v průvodu byla bez nejmenší úhony nesena hakenkrajclerská vlajka, když žádnému Němci v Československu nebyl zkřiven ani vlas na hlavě a když dokonce i berlínské noviny zapomněly psát o sokolské soldatesce, která na setkání znásilňuje püvabné sudetoněmecké ženy a dívky. Pokud je nám známo, nebyl zaznamenán při těchto ohromných manifestacích ani jediný protiněmecký výkřik, ani na sletišti, ani v průvodu. Byl-li sokolský slet protiněmeckou manifestací, je patrně protiněmeckou manifestací už sama existence Československého národa. V tomto ohledu byl patrně už sám Stvořitel prvním a největším protiněmeckým manifestantem.

Vübec psal „Völkischer Beobachter“ o sletu velmi humorigisticky. V jednom čísle také vykládal, že Sokol je anarchistic-ká organizace, kterou založil ruský anarchista Bakunin, čímž asi mělo býti dokázáno, že to je podstatná složka bolševického nebezpečí, které z Československa ohrožuje Evropu a v první řadě největšího ochránce její civilizace, Německo. Tento výklad přiměl dokonce jeden polský list, aby o něm napsal, že je to nehorázný nesmysl. Tím dostala německá propaganda, která už si opravdu neví do huby, nejlepší vysvědčení.

O sletu se naopak ukázalo, že náš lid myslí na Němce a na Německo daleko méně, než se berlínský tisk ve svém stihomamam domnívá. To právě bylo na všech těch manifestacích krásné, že v jejich účastnících měly zdrcující převahu pocity kladné nad zápornými. Naši lidé se daleko víc radují než nenávidí, daleko víc oslavují svou vlastní pospolitost a sou-

držnost, než myslí na to, jak by ohrozili nějakou cizí, daleko víc jsou potěšeni dobrými výsledky své práce, než nezdraví jiných. Při všem nadšení jsou to lidé velmi klidní a věcní. Jejich filosofie, pokud jde o Německo, je velmi prostá. Dá se stále ještě vyjádřit starým Havlíčkovým slovem: „Německo je vaše, Čechy ale naše“. Naši lidé nechtějí na Německu nic jiného, než aby jim dalo pokoj. Když Německo pokoj nedá, budou na to reagovat stejně klidně a věcně, jako se vůbec na celou věc dívají: budou střílet. I to budou dělat dobře, neboť jsou obratní.

Událost, jako je slet, dá lépe nahlédnout do duše lidí, než kterákoliv jiná. Pokud vidíme jen lidi jednotlivé, můžeme kolektivní vlastnosti určitého společenského celku jen odhadovat nebo tušit. Ale vidíme-li lidi v ohromných davech pohromadě při takové příležitosti jako je slet, můžeme ty vlastnosti přímo kontrolovat. Po tom všem, co jsme pozorovali o sletu, můžeme si bez lichoce říci, že nevyjadáme špatně. Politická svoboda je zřejmě škola, která přetváří duši národa k lepšímu; je to velká věc, jak říkal Masaryk. Pěkný dojem dělá především mládež, ten sokolský dorost, který se nám ukázal v tak krásných cvičeních a který je ve své oddanosti republice tak nekompromisně přímý. Mluvíme-li pak o dospělých, musíme připočítat také obecenstvo, neboť ono bylo velmi významným aktérem velké podívané. Snad by se to nejlépe dalo říci tak, že jsme viděli lid jedné mysli. Všichni jsme za poslední léta a zvláště měsíce nějak vyzráli, odložili mnoho malicherného, stali se méně straníky a víc Českoslováky.

Nejlepším příznakem této změny je poměr našich lidí k armádě. Na armádní den přišlo nejvíc obecenstva, daleko víc než na ostatní sletové dny, daleko víc než vůbec mohlo sletišťe pojmut. Jaké znamení doby! Vzdálenost mezi vojáky a občanem se podivuhodně zkrátila, voják je dnes občan v uniformě a občan voják bez uniformy. A zase jako při všem ostatním: není v tomto poměru nic hysterického, lidé mají vojáky prostě rádi, tak jako své přátele a sebe navzájem. Stojí také za to pozorovat vojáky, jak se chovají, co zpívají. Už vnějšek je pěkný; hoši většinou menší postavy, jaksi nápadně stejní, dobře živení, dobře naladěni. Zpívají si písničky o tom, že se nedají, že se nebojí — nechtějí to zví svět. Kde jsou ty časy chmurného vojačství, kde jsou doby, kdy tklivé melodie lidových písní lkaly nad odvedenými. Zás musíme vzpomínat na Masaryka — toto jsou vojáci, jak si je přál mít a jak je měl rád.

A ještě jedna věc: účast Jihoslovanů a Rumunů na sletě. Tolik bylo pochybností a kyselostí v poslední době (ku podivu právě mezi námi a Jihoslovany víc než mezi námi a Rumuny), najednou přijedou na slet jejich delegace a je obecné bratření. Tady se ukázalo něco daleko silnějšího a živelnějšího než všechna tak zvaná reálná politika. Je to marné, tyto národy nechtějí od sebe a nepůjdou od sebe. Národy se nedají měnit usneseními u zelených stolů. Zdravý rozum nám všem říká, že musíme držet spolu. Naše společné zájmy a podmínky existence jsou tak zřejmé, že to nelze nikterak zastřít. O sletě jsme viděli, že toto vědomí žije nejen u nás, nýbrž také v lidu jihoslovanském a rumunském. V diplomatické mluvě se říká, že Malá dohoda není pouhá kombinace, nýbrž skutečné společenství. Tady jsme pravdivost této diplomatické průpovědky viděli na vlastní oči.

Složitě jednání

Do jednání o národnostní statut vsunula se nyní nová složka, parlamentní šestka koaličních znalců, čímž je pro vnějšího diváka jednání ještě méně přehledné než bylo až dosud. Pokusme se proto rekonstruovat jeho postup. Nejprve vypočítáme zúčastněné činitele: předseda vlády, politický výbor ministrů, znalci ústavního práva, ministerští úředníci, zástupci sudetoněmecké strany, zástupci německé sociální demokracie, zástupci stran maďarských, zástupci polští, předsedové koaličních stran a koaličních parlamentních klubů, šestka koaličních znalců. Snad jsme nikoho nezapomněli. Instanci je opravdu tolik, že je na první pohled těžko se v tom vyznat. Ve skutečnosti je však věc dost prostá. Nechybíme příliš, řekneme-li, že až dosud se jednání o národnostní statut odehrávalo vlastně jen uvnitř vlády, přesněji řečeno uvnitř jejího politického výboru. Bylo to tedy v podstatě jednání mezi koaličními stranami. Materiál k tomuto jednání připravila některá ministerstva podle pokynů předsedy vlády a externí znalci ústavního práva. Materiál ten se týká tří věcí: národnostního statutu v užším smyslu (proporce, odnárodnování a školská samospráva), novely k jazykovému zákonu a reformy veřejné správy.

Zatím není jasno, jak dalece byl tento materiál v politickém výboru vlády skutečně projednán a zdali bylo ve všem dosaženo dohody. Jisté to nelze říci o reformě správy, jejíž osnova se v těchto dnech znovu změnila a je předmětem nových vládních rozprav. Ale je to dost pochybné i o některých odstavcích národnostního statutu a jazykové novely. Tyto dvě osnovy odevzdala vláda parlamentní šestce koaličních znalců, která je projednala s velkou pohotovostí během necelého týdne. Tím se jednání přeneslo z vlády na trochu širší koaliční forum. Avšak parlamentní šestka se výslovně ustavila jen jako sbor znalců, nikoli jako sbor politických reprezentantů stran. Obě osnovy sice značně pozměnila, ale snažila se posuzovat je víc se stanoviska odborného. Její verze obou osnov není tedy pro vládu politicky závazná, takže i na parlamentní šestku lze se dívat jako na pomocný sbor, jehož usnesením se vláda řídit může, ale nemusí.

Mimo to předseda vlády od počátku rozmlouval se zástupci sudetoněmecké strany. Nejzávažnějším výsledkem těchto rozprav bylo to, že sudetoněmečtí zástupci konkrétně formulovali své požadavky, až dosud jen agitační a heslovité. Zdali s nimi předseda vlády něco ujednal, není známo a je třeba o tom pochybovat. Možná se však domnívat, že vláda se snažila převzít do svého projektu národnostního statutu několik požadavků sudetoněmecké strany anebo se jim aspoň přiblížit. To se týká zvláště osnovy o reformě veřejné správy. Rozpravy předsedy vlády s německou sociální demokracií, s Maďary a Poláky byly jen formální.

Můžeme tedy celou historii shrnout takto: o tři osnovy označované souhrnným názvem národnostní statut se až dosud jednalo jen v koalici, ať už vládní či parlamentní. Podobu hotové a propracované osnovy mají zatím jen národnostní statut v užším smyslu a novela jazykového zákona, totiž tu podobu, jakou jim dala parlamentní šestka. Vláda se musí ještě rozhodnout, zdali je v této podobě podá parlamentu. Na reformě veřejné správy se posud pracuje ve vládě a zároveň dostala její osnovu parlamentní šestka, která ji začala ve středě projednávat. Až budou osnovy definitivně hotovy, seznámí s nimi nepochybně předseda vlády opoziční strany, především stranu sudetoněmeckou, aby se zjistilo, zdali lze počítat s jejich souhlasem či nesusouhlasem v parlamentě. Potom začne projednávání v parlamentě. To všechno si jistě vyžádá ještě značného času.

Z. S.

Základní otázka národnostního statutu

(Důležitý dokument pro dr. Hodžu.)

Československé a německé veřejnosti předkládáme dokument, který má pro jednání o národnostním statutu zvláštní význam. Toto jednání zasahuje do života státu právě tak, jako do života každého německého občana. Základní otázka, o níž třeba především rozhodnout, zní: Jakou ochranu má stát poskytnout národnostním menšinám a hlavně Němcům a do jaké míry může dovolit, aby Němci žili v Československu svým vlastním životem?

O této základní otázce — tolik snad můžeme prozradit bez indiskrétnosti — se dr. Hodža dosud s Henleinovou stranou nedohodl. Dr. Hodža trvá na tom, že nad všemi zvláštními požadavky Němců stojí státně-politická a vojenská bezpečnost republiky. SdP žádá naopak — a podporuje ji ovšem říšskoněmecký tisk — aby sudetští Němci dostali nejdalekosáhlejší autonomii bez ohledu na to, zda politické smýšlení a praktické chování sudetských Němců zajišťují státní myšlenku a integritu republiky. Jak se má překonat tato různost názorů?

Jest nám podati návrh, který je míněn docela vážně a uvítá jej jistě i Henleinova strana: Ať prohlásí Československo slavnostně před celým světem, že bude zacházet se všemi národnostmi — a zejména s Němci — přesně podle zásad, které v této věci formulovala sama německá říše. Abychom prokázali dobrou vůli až k sebezapření, navrhuje se na nestranného rozhodčího soudce nejvýznamnějšího odborníka Třetí říše, totiž právního poradce německé vlády — pana universitního profesora dr. Rudolfa Hubera.

Dr. Rudolf Huber, universitní profesor z Kielu, je nesporným odborníkem Třetí říše pro ústavní otázky. Nemusíme pochybovat, že tento uznávaný právník nepromyslel žádný problém tak důkladně jako právě otázku vztahů mezi národem a státem. Nacionální socialismus staví přece celé své učení na základní thésí, že úcta k „národní zvláštnosti každého národa“ je ostatním morálním a politickým závazkům nadřazena. Doufáme, že i pan Henlein uzná naši ochotu a dobrou vůli, navrhuje-li za rozhodčího soudce

tohoto nacistického učence, který radí říšské vládě ve všech ústavních otázkách.

Profesor dr. Huber vydal nedávno učebnici ústavního práva, která je na všech německých univerzitách povinnou četbou a podává příštím německým soudcům a úředníkům autentický výklad nacionálně-socialistického názoru na stát, národ a právo. Toto dílo, které se jmenuje „Die Verfassung“ vyšlo v hansovním nakladatelství v Hamburku. Je samozřejmě, že se zabývá velmi důkladně problémy národnostních menšin v Evropě: podle říšsko-německého pojetí týká se přece národnostní problém nejvíc Německa, protože mu osud určil, aby mělo německé menšiny skoro ve všech evropských státech. Odtud pramení velký německý zájem o evropskou ochranu menšin, a tím si také vysvětlíme, že učebnice profesora Hubera obsahuje zvláštní kapitolu, která podává vzorný příklad spravedlivého řešení tohoto problému (kapitola je nadešlána: „Schutz der Minderheiten in Deutschland“). „Vidíte, národové Evropy“ — říká profesor Huber — „tak to děláme my u nás doma a tak to musíte udělat i vy.“

Jak to tedy dělají?

Na str. 81 formuluje profesor Huber autentickou teorii a praxi německé říše vůči jionárodním menšinám těmito klasickými větami:

„Tato silná ochrana jionárodních menšin závisí na tom, aby se menšiny přiznaly politicky za součást německé říše a podle toho jednaly. Jakékoli otevřené nebo zastřené úsilí o odloučení ze svazku říše, tedy jakákoli ireidenta, ruší předpoklady pro ochranu cizí národnosti. Uznání cizího živlu nesmí jít tak daleko, aby tím trpěl německý národ a říše. Poruší-li cizí národní skupina povinnou věrnost k německé říši, ztrácí práva chráněné menšiny. Říše je pak oprávněna zasáhnout na ochranu ohrožené státní jednoty všemi prostředky. Taková je samozřejmá podmínka pro ochranu jionárodních menšin v německé říši.“

Předkládáme tento dokument veřejnosti i dr. Hodžovi. Je na něm, aby uvážil, zda může použít této formulace pro národnostní problém v Československu a to doslovně: právě proto, že tato formulace pochází od vedoucího německého odborníka a oficiálního poradce, zvyšuje se její hodnota. Není ani myslitelné, že by Konrád Henlein, který se hlásí k zásadám německého nacionálního socialismu, neuznával právě tuto thesi.

Kdybychom použili této formulace slovo za slovem, museli bychom říci: Ochrana německé národní skupiny v Československu závisí na tom, aby se politicky přiznala za součást ČSR a podle toho jednala. Byl by to krásný úvodní paragraf národnostního statutu! A druhý by zněl: „Jakékoli otevřené nebo zastřené úsilí o odloučení ze svazku ČSR, tedy jakákoli ireidenta, ruší předpoklady pro ochranu německé národnosti.“ Mohli bychom pokračovat až k paragrafu, který by stanovil: „Republika je pak oprávněna zasáhnout na ochranu ohrožené státní jednoty všemi prostředky.“

Ať se nyní vyjádří SdP. Zaměnili jsme jména státu a národa, ale text je opsán doslovně z nacionálně-socialistické učebnice ústavního práva. Můžeme vyjít Henleinovi ještě více vstříc?

Takový je náš návrh, a domníváme se, že by si zasloužil, aby byl srozumitelně plakátován v celém sudetském území. Vláda by už měla začít hovořit s německými občany přímo: „Jsme ochotni dát vám totéž, co žádá říšská vláda pro národnostní menšiny v Evropě. Čtete a řekněte, jsme-li konečně za jedno.“

Bylo by dobře, kdybychom tomuto dokumentu zajistili co největší publicitu také v ostatní Evropě. Zejména anglický smysl pro fairness byl by plně uspokojen, kdyby se Anglie dověděla, že Československo chce pro řešení národnostních problémů přijmout německou formulaci. I Henlein by se musil rozhodnout, chce-li uznat říšskoněmecký nacionální socialismus za autoritu pro řešení nacionálních otázek, nebo chce-li své přiznání k nacionálnímu socialismu odvolat. Jinou možnost by neměl.

V rozhovorech vlády s německými občany měl by promluvit také profesor dr. Huber. Nyní jsme zvědaví, jestli ho Henlein odmítne nebo je-li ochoten uvítat národnostní statut, který neformuloval dr. Hodža, nýbrž nacionální socialista a poradce Hitlerovy vlády, dr. Huber. *Pavel Vilemský.*

Prvé výročí čínsko-japonské války

Sedmým červencem 1938 vstoupila čínsko-japonská válka na Dálném východě do druhého roku svého trvání. Právě před rokem došlo na čínské půdě — u Lučukao — mezi japonskými a čínskými oddíly k prvním incidentům, jež se v zápětí rychle rozrostly v nevyprovouzenou sice, ale skutečnou válku se všemi jejími krutostmi a bezprávími. Celý rok bylo pak území Číny prostorem bezohledných válečných operací, její města terčem opětovných ničivých náletů japonských leteckých sil, jež si vyžádaly velké množství obětí a způsobily nedozírné škody hmotné — v poslední době snad i katastrofální protřzení říčních hrází.

Přehlédneme u příležitosti tohoto smutného výročí, jak se ostatní svět staral o to, aby nepřátelství na Dálném východě bylo odstraněno a japonská invaze zaražena. Japonsko svým postupem porušilo pakt Briand-Kelloggův z r. 1928, jímž slavnostně odsoudilo válku jako prostředek k řešení neshod, zřeklo se jí jako prostředku národní politiky a uznalo nutnost pokojného řešení všech sporů; porušilo zároveň i Pakt devíti z r. 1922, jímž se zavázalo respektovati suverenitu a nezávislost Číny a její integritu územní i administrativní; vyvolalo válku a zavedlo tak ve smyslu čl. 11 Paktu o Společnosti národů podnět k tomu, aby Společnost národů učinila — jak je to její povinností — „opatření vhodná k tomu, aby mír mezi národy byl účinně ochráněn“; napadlo — ne-li územní integritu — tedy alespoň jistě politickou nezávislost člena Společnosti národů, kterou se článkem 10 Paktu zavázali hájiti proti každému vnějšímu útoku všichni ostatní členové Společnosti. Bylo tedy dosti důvodů, proč se bylo konfliktem zabývat. A také o něm bylo několikrát jednáno.

1. Především na posledním řádném zasedání Shromáždění Rady Společnosti národů v Ženevě v září 1937, kde čínská vláda předložila zvláštní memorandum ve věci svého konfliktu s Japonskem. Výsledkem celého jednání bylo odhlasování dvou resolucí, jež sice dávaly za pravdu Číně, avšak nečinily žádných konkrétních opatření k zastavení nepřátelství. Prvá resoluce, týkající se japonského bombardování otevřených a nechráněných čínských měst, vyslovila hluboké pohnutí nad takovýmto bombardováním, přinášejším smrt i civilním osobám, prohlásila, že pro takovéto činy, jež vyvolaly v celém světě pocit hrůzy a rozhořčení, není omluvy, a slavnostně je odsoudila. Druhá resoluce pak doporučila všem členům Společnosti národů, aby se zdrželi jakékoliv akce, jež by mohla oslabiti sílu odporu Číny, a aby individuálně zkoumali, jakým způsobem by jí mohli přispěti ku pomoci. Zároveň bylo doporučeno i svolání konference signatárních mocností paktu Devíti z r. 1922.

2. Tato konference „Devíti mocností“ svolaná v listopadu 1937 do Bruselu dopadla však ještě hůře. Třebaže se s počátku zdálo — podle rozhodných projevů presidenta Roosevelta a státního tajemníka Hulla, jež jí předcházely — že účast Spojených států dodá jí patřičné průraznosti, nedospěla konference vlastně k ničemu a byla odročena. A válka v Číně se vedla nerušeně dále.

3. K dalšímu oficiálnímu jednání v této věci došlo na lednovém zasedání Rady Společnosti národů na počátku t. r. Rada tu v nové resoluci však jen konstatovala zhoršení nepřátelství na Dálném východě, připomněla členům Společnosti resoluci Shromáždění z 6. října 1937 a vyslovila důvěru těm členům Rady, kteří na situaci na Dálném východě mají zvláštní zájem, „aby nenechali uniknouti žádné příležitosti ke zkoumání možnosti jiných prostředků, jež by byly s to přispěti k spravedlivému řešení konfliktu“.

4. Stejně pak dopadlo i jednání o téže věci na posledním zasedání Rady v květnu t. r., kam se znovu Čína obrátila se žádostí, aby byla uvedena v platnost příslušná ustanovení Paktu o Společnosti národů a aby byly konkrétními opatřeními uskutečněny resoluce Shromáždění a Rady Společnosti národů z 6. října 1937 a 2. února 1938. Resoluce, jež byla na tomto zasedání schválena, apeluje na členy Společnosti, „aby učinili vše, co je jim možno, za tím účelem, aby dodali účinnosti doporučením obsaženým v předšlých resolucích a aby vzali ve vážnou úvahu a prozkoumali příznivé žádosti, které jim mohou dojíti od čínské vlády ve shodě s řečenými resolucemi“, a vyslovuje svou sympatii Číně v jejím heroickém zápase o udržení nezávislosti a její územní integrity. Jelikož pak čínský delegát Wellington Koo upozornil i na užívání otravných plynů se strany Japonska, pokládala resoluce za vhodné ještě všeobecně při-

pomenouti, že používání otravných plynů je odsuzováno mezinárodním právem a „že tato metoda jistě vyvolá, bude-li jí použito, odsouzení veškerého civilisovaného světa.“

Jak patrně, dostalo se Číně za celý rok války všeho všudy několik platonických projevů sympatie a uznání. Na místo solidární pomoci všech členů Společnosti národů, na niž má napadená Čína právo, dostává se jí pouhé morální podpory ve formě odsouzení japonského postupu: místo společné kolektivní akce doporučuje se jednotlivým státům „individuální zkoumání, jak by mohly Číně přispěti“. Lze se pak diviti, že útočnickům roste chuť? *Etab.*

Vrchol vypětí sil v Německu

V těchto dnech došlo v Třetí říši k události, která vzbudila poměrně málo pozornosti, ačkoli osvětluje německou situaci a vývoj velmi zřetelně: 22. června vyšel G ö r i n g ú v v ý n o s, zavádějící s okamžitou platností (od 1. července 1938!) státně-vojenskou nucenou práci pro všechno civilní obyvatelstvo. Nucené státní práce podléhají všichni muži a všechny ženy bez ohledu, jsou-li zaměstnaní nebo nezaměstnaní v aktivní službě nebo na odpočinku. Jejich „práceschopnost“ stanoví nové vyšetření, které je svěřeno zvláštní komisi. Göringovo nařízení uvádí výslovně, že není třeba brát ohled ani na dosavadní povolání, ani na bydliště nebo životní poměry, takže použití zotročené pracovní síly podléhá jenom vůli státu. Nový zákon nezná ovšem ani důvěrnických sborů „rekvirovaných dělníků“, ani se neohlíží na určité sociálně-politické záruky nebo kontrolní právo odborů. S rekvirovanými německými pracovními silami bude se tedy zacházet stejně jako s rekvirovanými Belgičany, když v Belgii vládlo německé vojsko. Rozdíl je pouze v tom, že v Belgii byli rekvirováni mladí muži, zatím co Göring používá této metody vůči všem mužům a ženám a uplatňuje ji právě tak na starce jako na mládež.

Až potud je to vnitřní věci německého lidu, jehož se tato nucená práce týká. Potvrzuje se tím znovu přirovnání, které znalci německých poměrů vyslovili již častěji, združďující, že systém Třetí říše představuje diktaturu malého mocenského skupiny nad německým lidem a podobá se tedy vojenské diktatuře, kterou v Belgii zavedla německá okupační armáda. (Vyplývá z toho i analogie, že nespokojenost lidu stoupá nebo klesá podle úspěchů nebo neúspěchů režimu, aniž by všeobecná atomisace připouštěla násilný odboj.)

Ale i pro zahraničí, pro celou Evropu, má Göringův výnos zvláštní význam, poněvadž je viditelným projevem skutečnosti, že se Hitlerův válečný stroj rozjíždí na plno. Z historie světové války známe opatření, jež se Göringovu výnosu navlas podobá: byl to zákon o „vlastenecké pomocné službě“, který patřil do rámce Hindenburgova programu.

Tehdy, kdy nastal zvrat u Verdunu a rozpoutala se obrovská bitva na Sommě, kdy Rusko zahájilo novou ofenzivu a Rumunsko se připojilo k Dohodě, bylo Německo přinuceno k nadlidským výkonům. Prvním činem nového armádního velení z roku 1916 (Hindenburg—Ludendorff) byla obsáhlá mobilisace všeho německého obyvatelstva a jádrem této opravdu „totalitní mobilisace“ byl zákon o pomocné službě. Nový zákon zaváděl civilní pracovní povinnost, dodržuje ovšem sociální a humanitní ochranná opatření, která moderní doba považovala za nezbytná (než je nejnovější doba hodila přes palubu jako „filantropické předsudky“).

Současně se provedla totální mobilisace strojů: v á l e č n á v ý r o b a se nátlakem zmnohonásobila, a hrdá porovnávací čísla, která uvádí Ludendorff ve svých vzpomínkách, zasluhují dnes tím větší pozornosti, že Hitlerův režim uskutečnil již mobilisaci strojů v rámci čtyřletého plánu. (Při tom je velmi nápadné, že nejnovější průmyslová nařízení naznačují úmysl říšské vlády začít od 1. srpna 1938 s hromadnou výrobou munice.)

Připomínáme-li „Hindenburgův program“ z r. 1916, vyniká již sama sebou nápadná podobnost tehdejší a dnešní situace Německa. Tato podobnost je v hospodářském a finančním, v morálním a vojenském a konečně i v zahraničním a vnitropolitickém ohledu opravdu překvapující. Tak, jako si tehdy vynutil „silný muž“ Ludendorff téměř bez císařovy účasti a bez souhlasu vlády Hindenburgův program a zákon o pomocné službě, vynucuje nyní Göring bez Hitlerovy spolupráce a zčásti také bez jeho podpisu a bez souhlasu říšské vlády čtyřletý plán a nucenou pracovní povinnost. Tehdy mělo přílišné vypětí sil za následek, že se rázem zvětšily nejen finanční potíže Ně-

mecka, ale zmnohonásobily se také potíže s opatrováním surovin a nutily Německo k novým tažením (především proti Rumunsku) — nyní ženou stejně svízele Třetí říši k novým dobývacím pokusům jihovýchodním směrem. Tehdejší vojenská diktatura a vnitřní zotročení podlomily morální odolnost a hlavně vůli k boji, které od r. 1916 nápadně ubývalo — dnes klesá bojovné odhodlání německého lidu stejnou měrou.

Díváme-li se zpátky, zjistíme, že morální ztráta úplně vyvážila vzrůst materiálních sil. Každý znalec německých poměrů vidí nyní jasně rychlý úbytek bojové morálky německého lidu a spatřuje v tom právem velké naděje pro budoucnost Evropy. Snad to zní dosud velmi nepravděpodobně, ale přece je pravda: vnitřní myšlenkový a morální vývoj v Německu, odklon od nenáviděné stranické diktatury režimu (což není vůbec totožné s odklonem od nacionálního socialismu!) je velkou nadějí pro mír, protože tento úbytek bojovné morálky má hlubší a těžší následky, než vzrůst materiálních sil, které si Hitlerův režim zajišťuje „totalní mobilisací lidí a strojů“.

Při tom zůstává velkou otázkou, dopřeje-li osud vládcům Německa ještě jednou takový dar, jakým bylo zhroutilí Ruska, které v únoru r. 1917 poskytlo Hindenburgově a Ludendorffově diktatuře chvíli oddechu. Bez zhroutilí Ruska bylo by násilné vypětí sil přivedlo konec již o rok dříve. Compiègne byla předběžnou a Versailles pak konečnou formou tohoto konce.

Je už v povaze věci, že takové nadlidské násilné vypětí může působit jenom krátkou dobu. Nepřinese-li brzy vítězství, musí skončit zhroutilím, které je potom tím hroznější a „totalnější“, čím déle trvalo materiální a morální, mechanické a lidské nadměrné vypětí.

Göringův programem čtyřletého plánu a nucené pracovní služby vstoupilo Německo do posledního, přepjatého období, které v císařském Německu začalo Hindenburgovým plánem v r. 1916. Vojenský účinek na svět a morální vliv na německý lid jsou stejné, jako tehdy. Kéž by se svět — spolu s německým lidem — snažil o to, aby se strašlivý závěrečný akt neopakoval. —er.

Proč jsou Němci tak oblíbeni?

Každý vážný a vzdělaný Němec pocítuje trpce, že se lidé v ostatním světě chovají k němu odměřeně a často také odmítavě. Znáte přece to hrozné, ošklivé a urážlivé slovo „boche“! Ale proč chová svět takové předsudky vůči Němcům?

Milí němečtí přátelé — to není jenom vina protiněmecké agitace, které Němci poskytují velmi laciné možnosti. Čtli jste na příklad, co napsala Henleinova „Zeit am Montag“ o sokolském sletě? Nejsme ani malicherní ani nedůtkliví a přiznáváme Němcům právo, aby i sokolský slet kritisovali s politického hlediska. Ale i člověk s nejhrošími způsoby musí vycítit, jaký tón si může vůči takové slavnosti dovolit a kdy se dopouští něčeho, co je už nepřipustné.

Chcete-li pochopit, proč říkájí nerozvázní Francouzi „boche“ — pak čtete tyto úvahy „Zeitu“:

„Praha se vyšňořila; zčásti ji k tomu vedlo jistě národní cítění. Ale že by při tom právě firma Morcheles a jak se vůbec tyto firmy jmenují, nemyslely na „čistý zisk“... I malé německé děti, které se už jistě zúčastnily německé tělovýchovné slavnosti, byly by zpozorovaly obrovský rozdíl mezi sokolským sletem a projevem německých turnerů v sudetoněmeckých krajích. Především by si byly všimly rozdílu v chování lidí obou národních skupin... Měli bychom předpokládat, že tělovýchovná slavnost — a sokolský slet je tělovýchovná slavnost — vyžaduje přece, a především u mládeže, určitou ukázněnost. Ale viděli jsme, že ulicemi Prahy táhli ne právě tiše a celou noc mladí Sokolové a mladé Sokolky v uniformách. Sokolská uniforma vtiskla pražským nočním lokálům určitý ráz. Ulice a sady města zalidňovaly až do svítání mladé Sokolky, zavěšené do civilistů a často i do vojáků. Je to podivné, že největší užitek z tělovýchovné slavnosti měly noční lokály a že animírky musely dostat posilu z venkova, aby stačily návalu... Poulitní prostituce měla i za slavnostních dnů volné pole. Nepovažovalo se za nutné zasáhnout. Zapomnělo se na to...? My, Němci, mohli jsme i při sokolském sletě pozorovat, že odkoukali od nás ledacos... Ale odkoukali od nás, bohužel, jenom vnější věci, které mohou pouze povrchně ovlivnit podstatu slavnosti a podstatu lidí... Neškodilo by trochu víc hloubky a sebevědomí, trochu víc důstojnosti a přesvědčení — takové je naše mínění.“

Vidíte — proto jsou Němci ve světě tak oblíbeni. Mají smysl pro všechno, čím mohou jiné lidi zranit, oblibu jim získává tato milá něžnost sexuálně-kritických náznaků a podezírávání sousedů, báječný instinkt, který je ujišťuje, že ostatní národy netrpělivě čekají, aby je Němci poučili, jak mají milovat, tančit, oslavovat a jak se mají chovat. Vidíte, jak taktně se doporučují jako vzor a příklad a jak dovedou mluvit, ačkoli se jich nikdo neptal a ačkoliv by měli ze slušnosti mlčet. Nepozorujete, jak jsou skromní, považují-li výkony jiných národů jenom za napodobení německé schopnosti? Tak mluví velká ústa a malá srdce, úzký rozum a široký škleb.

Čtete-li toto morální kázání „Zeitu“ — pak pochopíte nepřeložitelný francouzský výraz „boche“, aniž byste jej schvalovali. Kdo se doví, že tyto poznámky vyšly v Praze za slavnostních dnů, aniž by se jich censura dotkla, pochopí, co to je „utiskování Němců v Československu“. Sakra, jak jsou utiskováni! Sakra, jak vysoko stojí jejich jemná kultura nad českou! Sakra, jakým jemnocitným lidem patří hlavní slovo v německém táboře!

P. V.

Co u nás dělala delegace Slovenské ligy

První polovice členů, která přivezla na Slovensko originál pittsburské dohody, je už opět na moři. Na rozloučenou se starou vlasti věnoval jí dokonce i „Slovák“ jenom několik řádek, ačkoli mezi delegáty, kteří trochu náhle opustili Slovensko, je i red. Hušek, který podepsal pittsburskou dohodu, a největší muž z celého poselstva. Odjezd rozhodně nebyl úměrný slávě, se kterou byla delegace přijata ve Gdyni i na Slovensku, vždyť delegát přivezl podle Hlinky „slovenské písmo sváté“. Snad bylo té slávy na začátku příliš mnoho — dokonce tolik, že se delegátům zatočila hlava a zapomněli na své poslání i na nezbytný kritický odstup od denního politického víru. Když delegace přijížděla, řekli jsme, že může přispět k dorozumění mezi Čechy a Slováky, nezapomene-li, že i pittsburská dohoda představuje historický dokument, podléhající změnám doby, a uvědomí-li si, že pittsburský originál znamenal právě dohodu v určité situaci. Řešení velkých otázek, týkajících se Slovenska, může být jen dílem těch Slováků a Čechů, kteří žijí tady, ve staré vlasti, a z řešení nemůže být ovšem vyloučen nikdo, byť by se nynější vedení lidové strany sebe zálibněji shlíželo v dutém zrcadle totality. Tolik můžeme říci s jistotou a s dobrým svědomím, že delegaci vítala všude dobrá vůle, nikdo jí nekladl v cestu zbytečné překážky, nenarazila ani na úskalí vžitých předsudků. Odjíždějí-li první členové delegace poněkud roztrpčeně, není to také jejich vina? Takovou otázku si klade každý, kdo sledoval všechny události kolem americké delegace. Průběh celého zájezdu není jenom aktuální, ale i velmi poučný. Tím spíše, že od první chvíle nebylo v celé věci dost jasno.

Dnes už neprozrazujeme žádné tajemství, říkáme-li, že v delegaci byly od první chvíle značné názorové rozdíly. Zdvouřilost k hostům je v první chvíli zamlčela, ale byla to zdvouřilost docela zbytečná. Zatím co u většiny delegátů stála v popředí autonomie (včetně slovenského parlamentu atd.) a republika přišla na řadu teprve po ní, kladla menšina důraz na republiku a nedovedla si představit autonomii v žádném jiném rámci. To vysvětluje, že jednotliví členové Slovenské ligy mluvili rozličně, poskytovali interviewy podle jednostranného výběru a prohlásili-li dnes něco dr. Hletko, vyvrátil to zítra průhlednými slovy alespoň delegát Rolík. Ludová strana důkladně využila delegace a zdá se, že jí to ani nedalo mnoho práce. Ale posloužila tím úkolu a smyslu celého poslání? Domníváme se, že mu spíše ublížila, delegace dostala příliš stranický ráz a octlá se rychle v příboji běžné a jednostranné agitace.

Proto se projevila nevěle nejen na Slovensku, ale i v Americe. Slováci mají za oceánem hodně různých organizací, a většina se jich proti postupu delegace ohradila. Sidorův „Slovák“ se sice řečnický tázal, kdo tedy vlastně reprezentuje americké Slováky, upírá-li se toto právo delegátům Slovenské ligy, ale to nemůže zakrýt skutečnost, že Slovenská liga je dnes jenom stínem organizace kdysi početné a silné. Jsou situace, kdy část zastupuje celek, ale v tomto případě taková výjimka neplatí, a delegát dvoutisícového spolku nebyli zplnomocněnými zástupci statisíců Slováků, kteří žijí v Novém světě. Snad je to bolestné zjištění, ale iluze by byly ještě horší. Delegace na tuto okolnost zapomněla a je jí asi trapné, že jí byla dodatečně připomenuta. Vysvětlení by se našlo snadno, ale vysvětlení, bohužel, neodstraňuje zjev, kterého se týká.

Vůdce delegace dr. Hletko neznal patrně dost dobře poměry ve staré vlasti, končí-li prozatím tam, kde měl vlastně začít. Teprve teď se pokusil — a to dost nešťastně — o rozhovory

s odpovědnými politiky jednotlivých stran. Snad to překvapilo, že se první porada neuskutečnila, ale je to přirozený důsledek dosavadního průběhu všech událostí, které se kolem delegace Slovenské ligy sběhly. Autorita delegace utrpěla velmi značně — s tím je už třeba počítat. Delegace může snad ještě přispět k uklidnění politického života na Slovensku a ke sblížení protichůdných stanovisek, ale to už dnes závisí spíše od ní samé, než od politiků, kteří jsou zde přímo odpovědní za vývoj poměrů nejen na Slovensku, ale v celé republice.

K. Synek.

Sokolská duše a slovo

Velkolepému dílu a úspěchu Sokolstva nemůže uškodit žádná kritika v podrobnostech. Tyršův program ji naopak žádá a dobře snáší, je-li vyslovena zpřímá. Je podivné, jak Sokolstvo zápasí se slove m všude, kdekoli k němu sáhne. V slovním doprovodu k mužským prostným na sletu jsme třeba slyšeli: „S písni na rtech a v srdci smích, [oči na lukách rozkvetlých...] Vlasti své a Praze síly dar [nesem k vám: „Sletu zdar!“]. Přesně tak, i s těmi nemužnými třemi puntíky za druhým veršem a s tím zkomoleným tvarem a nelibozvukem v závěru. Jindy podobně slovensky: „Neseme vám srdcia čisté a v nich samý jas. / V rukách sílu, v prsiach vieru, spev náš hromu hlas / Bratislava, Užhorod, jedna Sláva, jeden rod. / Daj nám, Bože, nech ta láska neopustí nás.“

Kdo nevěří, ať si ten slovní doprovod sletových projevů spolu s četnými jinými texty přečte v Úředním pořadu. Neobsažnost a mlžnost těchto slov ovšem vynikne teprve právě na cvičišti, kde mají doprovázet, podírat a podtrhávat mužné vlny sokolské síly a krásy. Muž, který tyto doprovody sepišoval, byl nepochybně dobrý bratr. Ale velmi pochybuji, že četl vojenský řád Zízkův nebo Palackého dějiny. Také z Tyršovy řeči se slohově ničemu nenaučil. Jeho slova jsou řečí večerníků a lyrikou ženských románů, nedůstojnou okamžiků národních slavností a soustředěné síly.

I jindy se přesvědčujeme, že literární řeč je nejslabší stránkou sokolského projevu. Poslouchat půlhodinový úvod k sletové scéně bylo místy utrpením pro citlivější uši. Byl složen dodatečně a měl napravovat některé nedostatky scénické. Pamätujeme si zřetelně, že se v něm mluví o z a v i l é m, z á k e ř n é m nepříteli s příslušným rozhořčením v hlasu a přednesu. A přece je pravým požítkem slyšet hned nato řeč Tyršovu. Tedy řeč sama není vinna. Ani Tyršova řeč nám nelahodí zase jenom svou slohovou čistotou. Je to sloh člověka, proniknutého ideou, úměrnou tomu, co dnes rozvinuto vidíme na sokolských stadionech.

Nebudeme ovšem Sokolstvo soudit podle toho, co mluví řečí. Ale slovní nemohoucnost by neměla být lhostejná. Po té stránce překvapí, že Sokolstvo nemá mezi svými vůdčími pracovníky žádného opravdu významného literáta, nikoho, jehož mateřštinou je tvůrčí české slovo, žádného vědce z obor slovesných věd. Víme sice, že v jiných oborech umění a věcí ducha to není v Sokolstvu o mnoho lepší, ale ku podivu vždycky dopadne ještě lépe sokolský projev hudební nebo výtvarný než slovesný. Právě proto, že známe souvislost slova s duchem, není nám lhostejné, co a jak Sokolstvo říká. Také v Olympii patřily závody musické k atletickým.

Dr. Ladislav Kratochvíl.

Tělocvik — a dva světy

Německý tisk často tvrdí, že myšlenka sokolská není nic jiného než pokračování v myšlenkách „otce německého tělocviku“ Friedricha Ludwiga Jahna. Vedlo by daleko rozebírání otázky, pokud i turnvater Jahn přijímal a uskutečňoval myšlenky, existující již před ním, a pokud zakladatelé našeho Sokola k nim přidali myšlenky a úkoly nové. Henleinova strana za svůj rychlý vzrůst děkuje v prvé řadě turnerům, kteří dali nové straně k dispozici svoji organizaci. Německá tělovýchovná organizace dala se do služeb jedné politické strany. Učí svoje lidi stát v pozoru, přijímat rozkazy, hlásit se po vojensku, zdvíhat na daný povel ruce k německému pozdravu. Naprostá a mechanická poslušnost, to je smysl výchovy v německém Turverbandu který ve svých řadách nesnese nikoho, kdo není stoupencem K. Henleina.

Jak naproti tomu se rozvinula myšlenka sokolská! I Sokolové ukázali velký smysl pro kázeň, velký smysl pro organizaci, ale to je nevynucené, to vše není nakomandované, to

není proniknuto bezduchým vojáckým drilem. To jde prostě od srdce. Praha skutečně tonula ve slavnostní výzdobě. Ale nebylo v ní uniformity. Tu neklapaly o sebe boty, když funkcionáři přijímali rozkazy. To nebyla tělovýchovná myšlenka zglajchšaltovaná podle potřeb a cílů jedné politické strany. Kdo viděl fotografie z manifestace Bundu der Deutschen v Chomutově, kde Führer, K. Henlein, jel v autu, a zdravil vztyčenou rukou, a kdo viděl ztrnulé pořadatelské tváře kolem něho, kdo pak viděl naproti tomu malé a radostné záběry ze sokolského sletu, ten si znovu uvědomil, že tu opravdu stojí proti sobě dva světy a že budou mít velkou a nevděčnou práci ti politikové, kteří budou chtít tyto dva světy sblížit aspoň ve věcech politických. V. G.

Masky

Velmi běžný hovor z posledních dnů:

„Máte masku?“

„Nemám.“

Před nedávnem složili zkoušku naši vojáci. Klapalo to. Ale s plynovými maskami to neklape. Máme je mít, ale nemůžeme je mít, protože nejsou. Postarali se ti, kteří stanovili, že do konce června aspoň přednosta domácnosti má mít masku, o to, aby si zjistili, zda takové nařízení je proveditelné? Jak to působí na občany, když chtějí splnit svoji povinnost a nemohou ji splnit? V celé akci je hodně bezradnosti a zmatku. Ti, kteří akci organizovali, si nezjistili, zda výroba opravdu stačí. A také distribuce neklapala. Masek je několik typů, tytéž masky se prodávaly za různé ceny. Informace byly velmi nejasné.

Zdá se, že by se bylo celé věci posloužilo, kdyby celou věc vzal do rukou stát. Snad by stačil na výrobu a distribuci protiplynových, když stejně masky musí kontrolovat, když je tu nucený konsum, velmi snadno zjistitelný rozsah potřeby. Je potřeba, aby tu byly proti sobě různé továrny, různé typy, složitá distribuce? V této věci to neklapalo, a bylo by dobře zjistit, kde a proč to neklapalo. V. G.

politika

Eugène J. Young:

Je Mussolini jediným pánem ve státě?

Z Youngovy knihy „Behind the censorships“ překládáme ještě tuto kapitolu, pojednávající o málo známých italských skutečnostech.

Mussolini požíval po patnáct let pověsti naprostého pána nad 44 miliony italského lidu. Jeho propagační kanceláře přisuzovaly mu každé velké státní rozhodnutí. Vojsko bylo nazýváno jeho vojskem, loďstvo jeho loďstvem a letectvo jeho letectvem. Jsme-li ochotni věřit náznakům o jeho svrchovanosti, pak přijímali od něho rozkazy státníci, diplomaté a dokonce i král. Na jeho slovu závisela otázka míru nebo války v Evropě. Zde tedy stanul doopravdy moderní Kolos.

Mussolini vskutku v některých oborech byl svrchovanou veličinou, a hovělo to také zájmům určitých, mocných sil, jež mu dovolily, aby si počínal právě tak, jak to činil. Vycházíme-li z propagandy, pak byl opravdovým diktátorem.

Ve skutečnosti však, jak tu ukážeme, stály po celou tuto dobu v zákulisí monarchie a Vatikán, které ho zadržovaly, kdykoliv se pokoušel jít příliš daleko, a které, vidouce, že fašistická revoluce slouží jejich cílům, uměly jí zužitkovat ke svému prospěchu. Nakonec Mussolini zjistil, že je sám vězněm těchto sil. Stal se vhodným nástrojem, který zaměstnával mysl obyvatelstva, zatím co ony manévrovaly; a monarchie i Vatikán spokojily se svým stanovištěm v pozadí, kde upevnily svou moc pro den, kdy asi Mussolini zmizí se scény.

Abychom získali úplný obraz, je nezbytné projít jednou posledních patnáct let. To, co je v této studii opřené o realitu, zachyceno, aby se světovému mínění dostalo jasna, jsou prostě fakta, která byla propagandou potlačena. Všechna byla již

čas od času uveřejněna odpovědným tiskem, avšak v důsledku povyku, vyvolaného Mussolinim a jeho mluvčími, a záměrného mlčení dozorcích míst, nedosáhla pozornosti, již zasluhovala.

Pozadí pochodu na Řím.

Mnohé ze základních skutečností, týkajících se příchodu Mussoliniho k moci v Římě, byly pečlivě umlčeny fašistickými dějinami. Svět byl vyzván, aby uvěřil, že se revoluce přivalila jako důsledek zvednutí se národní vlny, která smetla každou překážku a vůdce vynesla vzhůru. Fakta jsou však jiná.

V prvé řadě dal Mussolini dříve nežli měsíc před pochodem na Řím pevnou záruku, že bude podporovat království. To znamenalo, že opustil dřívější hlediska. Předtím jako socialista žádal vášnivě odstranění trůnu a vyplenění konservativních sil, které trůn obklopují. Musil vytrpět věznění a vyhnanství pro své rebelantské názory. Když jeho hnutí dosahovalo vyvrcholení, octl se v rozporu s tvrdými skutečnostmi. Armáda byla pevně zakořeněna v srdcích italského lidu svým konečným vítězstvím ve světové válce, a v jejím čele stál národní hrdina, generál Pietro Badoglio, jenž obrátil prvotní pohromu v triumf. Badoglio a celé vrchní velení byli přísní monarchisté a bylo jasné, že v nouzi budou přijímat rozkazy od krále Viktora Emanuela.

Za těchto okolností opustil Mussolini otevřeně svůj starý požadavek zrušení monarchie. V projevu v Udine 29. září 1922 se sám přiznal, že ji bude podporovat. Další události prokázaly, jak byl upřímný.

Odtud přejdeme k pochodu na Řím. Fašisté by rádi přiměli každého, aby uvěřil, že král byl tak přestrasen, že se tehdy ve skutečnosti poděkoval. Vpravdě však byl připraven celé hnutí potlačit. Badoglio, s jehož jménem se tu a tam ještě setkáme, měl vojenské útvary v pohotovosti. Kdyby byl král dal takový rozkaz, byla by historie Mussoliniho dopadla docela jinak.

Proč armáda nejednala, je plně vysvětleno jiným sběhem událostí. Viktor Emanuel měl prohnáného politického rádce. Byl to Luigi Federzoni, předseda nacionalistické strany. Po leta bojoval jménem královým za potlačení radikalismu, socialismu a komunismu a za dosažení silné ústřední vlády. Mnohé požadavky fašistů se kryly s požadavky Federzoniho a royalistů.

Časně zrána onoho kritického dne, kdy se fašisté blížili Římu, vykonal Federzoni návštěvu u krále. Co se při této rozmluvě odehrálo, je přísně dodržovaným tajemstvím; dostalo se však na veřejnost, že Federzoni pomáhal při fašistickém tažení a kolovaly i zprávy, že byl ve spojení s Mussolinim. Proto se později považovalo za skutečnost, že radil králi, aby se nestavěl na odpor Mussolinimu, nýbrž naopak, aby ho přijal jako pomocníka a aby užil jeho i jeho hnutí k dosažení cílů, jichž nacionalisté nebyli s to dobýt vlastní silou.

Co se stalo, vyplývá z této události. Když Mussolini vstoupil do Říma, byl přijat králem a učinil formální prohlášení, že se podrobuje trůnu. Složil také slib na ústavu, podle níž je král nejvyšší mocí ve státě a nejvyšším velitelem všech ozbrojených sil. Přijal úřad předsedy vlády, byv ustanoven králem. Nejen to: přijal nacionalistickou stranu do strany fašistické včetně Federzoniho, jemuž se podařilo vpravit do hnutí ještě jiné pravičácké organizace a jenž usiloval o to, aby konservativní vůdci průmyslu a peněžnictví dostali vysoká místa v revolučním direktoriátu.

O několik let později byl vyprávěno, že Duce vyložil Hitlerovi, jak se zmocnil moci otevřeně ústavní formou, že pouze tak lze „rozleptávat zevnitř“ a že jen tak měl možnost vypracovat si svůj vlastní systém; poradil prý také ctižádostivému Rakušanu, aby si týmž způsobem počínal v Německu.

Ať bylo něco pravdy na této legendě, vážně přijímané, události měly záhy prokázat, že taková je metoda, již je nutno postupovat. Mussoliniho pravá ruka, Roberto Farinacci, jakožto generální tajemník strany, dal se do práce, aby fašismus získal nadvládu. Jeho teroristi udeřili na monarchisty, katolíky a jiné konzervativní činitele a, kde to jen bylo možné, svěřili moc revolucionářům. Protože Mussolini nikterak nezasáhl, svědčí všechny důvody pro výklad, že se Farinacci těšil přízni Mussoliniho, i když neměl jeho vlastního, přímého souhlasu.

Na druhé straně zůstal ve straně Federzoni jako představitel monarchismu. Bil se houževnatě, aby ochránil konservativní zájmy a měl podporovat mocné složky, jež nesměly být přezírány nebo ovládnuty. Jednou z nich byla katolická církev, která byla pobouřena rozsahem fašistického nevěrectví a houževnatě je potírala. Jiným činitelem byla oddanost národa monarchii.

Král a Mussolini.

V roce 1924 dostal se fašismus před tvrdou překážku. Jeho teroristé zašli příliš daleko. Na počátku tohoto roku byl zavražděn socialista Giacomo Matteotti, poslanec-milionář. Zločin, jehož se dopustil, byl, že obvinil muže, ve straně vysoce postavené, z úplatkářství, ukazuje při tom, jak se někteří z nich rychle domohli bohatství, a pohrozil, že své doklady přednese před senátem, ovládaným monarchisty. Čin byl připisován přímo Mussolinimu, neboť generál Emilio de Bono, jeden z prvních straníků, kteří pochodovali na Řím, a důvěrný přítel premiérův, s jehož jménem se také později setkáme, byl obviněn, že dal podnět k vraždě, neměl-li na ní dokonce účast.

Dostavila se vlna veřejného pohoršení. Byla tak povážlivá, že Mussolini byl nucen hledat útočiště u trůnu. Přišel ke králi a Viktor Emanuel musil ujistit národ o své pevné víře, že Duce neměl na zločinu účastenství. Vůdce svolal také senát k velikému vyšetřování a tento sbor mu později pomohl prohlášením, že de Bono není vinen. De Bono byl pak na čas poslán jako generální guvernér do Libye.

Přesto se král nedočkal vděku za svou ochotu. Naopak bylo nyní třeba, aby fašismus dokázal, že je silnější nežli monarchie. Už dlouho předtím obnovil Farinacci svůj terorismus. Pak bylo zahájeno tažení proti královskému dozoru nad vojskem s důrazným naléháním, že všechny obranné síly mají být podřízeny fašistické hierarchii. Mussolini se postavil za toto hnutí. Strhl na sebe ministerstva války, námořnictva a letectví, ač mu bylo uloženo pouze, aby doporučil králi vhodné osobnosti, a žádal pro sebe právo navrhnout všechny vysoké důstojníky zbraní.

Tehdy se objevuje statečný generál Badoglio. Držel se spolu s panovníkem v pozadí; byl však obezřele na stráži. Král dbal toho, aby vrchní armádní velení bylo v rukou spolehlivých royalistů. Většina nižších důstojníků byla členy Savojského kříže, řádu, oddaného koruně. Když Mussolini ohlásil své plány reorganizace vojska podle fašistických směrnic, někteří členové vrchního velitelství přišli do senátu a otevřeně se proti tomu postavili, zdůrazňující, že jenom králi přísluší vybírat důstojníky a udělovat jim rozkazy.

Také senát se ztotožnil s monarchií a postavil se proti předsedovi vlády. 29. července 1925, v den dvacátého pátého výročí nastoupení Viktora Emanuela na trůn, usnesl se senát jednomyslně na poselství králi, ve kterém se praví: „Kde vládnete, není rozporů, není stran, není soupeření — tam stojí Itálie.“

To byl krok k otevřenému konfliktu. Když se tak Mussolini octl před vetem, zasahujícím jeho plány, rozhodl se vniknout do senátu, do této bašty monarchismu. Jeho propagační ústředí oznamovalo, že senát musí být reorganizován. Jeho členům

mělo být dovoleno, aby dosloužili svá doživotní období, jak to ustanovila koruna, avšak většina členů měla být volena neb ustanovena podle volby Mussoliniho, aby přehlasovala monarchisty. Se svým záměrem nečinil tajnosti. „Senát je nadějí našich nepřátel,“ prohlásil. Varovně pravil, že ti, kteří stojí proti němu, „učiní lépe, jestliže přijmou hotové věci, neboť jinak budou nakonec donuceni přijmout je násilím.“ Farinacci dodal: „Toto období bude dokonale klidné, nebudeme-li rušeni, bude však prosazeno násilím, jestliže se někdo odváží postavit se nám do cesty.“ Po celé Itálii a po celém světě byly rozšířeny ovlivněné zprávy, že Mussolini se stane v krátkosti císařem Benitem I. a že potře všechnu oposici.

Ale přesto ani senát ani vojsko ani král nebyli přemoženi. Způsobily to znamenité příčiny. Badoglio ještě jednou účinně zasáhl. Branné jednotky, věrné králi, byly soustředěny blízko Říma, zvláště v těsné blízkosti Kvirinálu, u paláce Viktora Emanuela. A ještě něco, dokonce pádnějšího, bylo vykonáno. Korunní princ Umberto sídlil v Turině, v srdci royalistického Piemontska, a byly mu přiděleny silné oddíly loyálních vojsk, zdánlivě tu umístěné k ochraně hranic proti Francii. Výsledek byl bezvadný. Kdyby byl Mussolini přemohl římská vojska a kdyby se mu bylo zdařilo zajmout krále, mohl korunní princ vztyčit vlajku svého domu a povolat zemi, aby se postavila za něho. Fašistický převrat by byl znamenal občanskou válku.

Potom přišel podivný obrat. Ten způsobil tehdy, avšak rozhodně, že se Mussolini musil svěřit králově moci. Byl to jediný prostředek jeho záchrany před jeho vlastními fašisty v době slabosti. V roce 1925 onemocněl. Druh jeho choroby nebyl oznámen. Kolovaly zprávy, že trpí vnitřní rakovinou, kterou se chirurgové báli operovat. Rozhodně však, kdykoliv se objevil na veřejných banketech, bylo jasno, že je nemocný muž. Pil pouze mléko a jedl rýžové kaše a jeho spolupracovníci připouštěli, že trpí bolestmi. Rozšířila se pověst, že brzy zemře.

Za těchto okolností se dal Farinacci do práce, aby získal naprostou kontrolu fašistické organizace a aby se stal nástupcem Mussoliniho. A když se Duce zotavoval, stanul Mussolini tváří v tvář tak tuhé stranické intrice, že se jí mohl postavit jenom proto, že za sebou sdružil monarchisty. Tehdy se odehrálo toto:

Na shromáždění Velké fašistické rady v dubnu 1926 byl Farinacci jako generální tajemník sesazen. Na jeho místo byl dosazen Augusto Turati, králův přítel a obhájce ústavy. Rada byla drasticky reorganizována, extrémní fašisté byli odstraněni a jejich místa byla obsazena umírněnými a pravicíky, z nichž většina byla přívrženci monarchie. Konečně králův mluvčí, Federzoni, byl jmenován ministrem vnitra. Bylo to nejmocnější křeslo ve vládě, pokud šlo o státní záležitosti, neboť právě ono vykonávalo dozor nad municipalitami a nad policií po celém státě. Byla to vlastně revoluce v revoluci.

Na pravici i na levici vyhodil Federzoni fašisty a dosadil royalisty a jiné konservativce. V této době mnoho bystrých pozorovatelů soudilo, že fašistická éra je na sklonku; že ve státě, organizovaném na royalistických zásadách a s vojskem lnoucím k trůnu, může král Viktor Emanuel nalézt záminku, aby propustil svého předsedu vlády a aby dosadil jiného, snad Federzoniho, který by byl s to vytěžit pro monarchii všechny přednosti, jaké dává silná ústřední vláda, která tu existovala.

Jak se však věci vyvinuly, bylo to pouze přechodné období, které mělo připravit opravdové měření sil mezi Mussolinim a monarchií. Nová organizace Federzoniho zašla příliš daleko. 31. října 1926 byl v Bologni podniknut pokus zavraždit Mussoliniho. Plukovník Ricciotti Garibaldi, předseda republikánské strany, se doznal, že organizoval spiknutí s některými lidmi policie Federzoniho, a vlna za připravovanou vraždu padla na royalistického vůdce. Nebylo žádného důkazu, že by do věci byl přímo zapleten, avšak odpor proti němu mezi fašisty byl tak hlasitý a rozhořčení lidu proti němu tak silné, že musil

odstoupit. Mussolini převzal ministerstvo vnitra a věnoval svou pozornost reorganizaci municipalit a policie. Tak přišli do úřadů znovu loyální fašisté. Znovu se vrhli na royalisty a církve, kde se pokoušeli zlomit organizace Katolické Akce a katolické tělovýchovné organizace.

Král odolává.

Právě v této době se uplatnilo otevřeně hnutí směřující k tomu, udělat z Mussoliniho absolutního vládce. Po celé zemi rozšiřovali fašisté heslo: „Mussolini musí být za každou cenu naším císařem! Ať to stojí co stojí!“ Agitátoři pracovali co nejhlasitěji. Tento záměr nebyl nikdy připisován Mussolinimu — když ztroskotat, vyslovil nad ním svou nelibost — zůstává však skutečností, že nelibostných prostředků, jichž užíval k vyplnění každého hnutí, namířeného proti sobě, nebylo používáno k zastavení těch, kteří útočili na krále, na prospěch králův.

O čem nyní píší, opírá se o římské depeše pro „New York World“, které byly později potvrzeny informacemi ze spolehlivých pramenů. Nebylo nikdy důvodu k pochybovačství o této události a odpovědní informátoři to přijímali jako skutečnost.

V prosinci 1926 měli fašističtí vůdci dojem, že přišel čas k novému pochodu na Řím, aby dokončili revoluci svoláním císaře Benita I. Fašistická milice se nenápadně shromáždila. Byla získána podpora vojenského letectva, vytvořu Mussoliniho, a čekalo se, že vojenské sbory se připojí k hnutí. Generál de Bono, stále důvěrný přítel předsedy vlády, byl považován za onoho muže, který povede vojenské sbory.

Do tohoto hnutí však padl opravdový boj o nejvyšší moc a rozhodující vedení mezi „diktátorem“ a skutečným vládcem. Zrána dne, určeného ke druhému pochodu na Řím, začal generál Badoglio jednat. Čtyři věrné pluky, podporované silným dělostřelectvem, byly umístěny tak, aby chránily cesty ke královu paláci. Jiné vojenské jednotky byly připraveny, aby je posílily v pádu potřeby. Opět bylo zjištěno, že chtějí-li fašisté občanskou válku, mohou ji mít; že však nemohou dosáhnout svých cílů bez ní. A jen tak nedošlo k novému pochodu.

Mussolini se pokusil dobýt svrchovanosti jiným způsobem a to tak, že by donutil krále, aby mu svěřil moc. Přišel nejprve k Viktoru Emanuelovi a žádal ho, aby potrestal Badoglia, označoval generálovu akci jako zbytečnou a urážlivou pro fašistickou stranu i pro sebe. Musil však zjistit, že je odmrštěn, neboť panovník stál při vojsku. Pak se pokusil o jinou cestu. Kabinet, který Mussolini ovládal, usnesl se na dekretu, nařizujícím, že všechna ozbrojená tělesa musí být postavena pod velení náčelníka generálního štábu, a že tento velitel má být jmenován podle rady ministerstev, jimž podléhá národní obrana.

V této době si fašistické propagační kanceláře líbovaly v proroctvích. Hlásaly, že Mussolini je v čele všech ministerstev pro obranu státu, že jeho návrh na jmenování náčelníka štábu musí být přijat králem a že tedy záhy bude všem vojenským útvarům velet loyální fašista. Potom bude přirozeně možno reorganizovat armádu a fašistická milice se asi stane její součástí. Přitom obíhala v různých okresech šeptaná předpověď, že až budou tyto záležitosti ukončeny, nebude dlouho trvat a vynoří se i císař Benito I.

Rozšířilo se zdání, že Viktor Emanuel byl vždycky vůči Mussolinimu slabý. Protože se král rozhodl setrvat v pozadí, získávala tato propaganda víry. V tomto směru však byl král vzdálen každé slabosti; a, což znamená mnohem víc, vyhrál pak manévrem nad svým soupeřem. Zdálo se, že dává souhlas, neboť přijal dekret vlády, který mu byl předložen k podpisu. Když však došlo k volbě vrchního velitele, byl neústupný. Která jména Mussolini předložil, nebylo oznámeno. Jakého

nátlaku předseda vlády užil a co mu král na to odpověděl, zůstalo rovněž utajeno. Zato se ale rozšířila velmi četně otiskovaná pověst, že uprostřed krise, kdy král považoval za nutné ukázat svou autoritu, oznámili vysocí generálové Ducemu, že hodlají přijímat rozkazy pouze od vrchního velitele, který má plnou důvěru královi.

Za tohoto obratu věci obrátil se plán Mussoliniho proti němu samotnému. Neboť kdo jiný mohl být nakonec jmenován náčelníkem hlavního štábu nežli Badoglio? Muž, který stál v cestě k svolání Benita I., měl nyní skutečnou moc nad všemi vojenskými jednotkami a byl navržen za maršála.

Ani nyní tedy neuspokojen, pokoušel se Mussolini zase o jiný plán. Učinil pokus vytvořit z Velké fašistické rady nejvyšší zákonodárný sbor, který by měl moc rozhodovat i o nástupnictví na trůnu. Římská „Tribuna“ v inspirovaném článku napsala: „Mimo jiné musí v této nové státní organizaci být vůdce, který nesmí být omezován zákonem, nýbrž který je nám dán z vůle Boží.“ „Diktátor“ si našel novou cestu. Rada dosáhla moci, které žádal. Potom však shledal, že vytvořil nástroj, který byl na překážku a nikoliv ku pomoci jeho osobním tížadostem. Neboť tento sbor bral své úkoly vážně. Žádal, aby byl tázan o radu ve všech záležitostech, týkajících se vysoké politiky, a šel svou cestou. Členové Rady neváhali klást Mussolinimu otázky a dokonce i kritizovat jeho počiny. A od počátku byla Rada ve svých náklonnostech monarchistická a byla trůnu spíše oporou nežli překážkou.

Od té doby zmlkla kampaň pro svolání Benita I. Dokonce i nejextrémnější fašisté shledali, že se hnutí postavila do cesty zeď z kamene a ocele. A tak plynuly události značně klidně až do roku 1928, kdy král Viktor Emanuel usoudil, že přišla doba, kdy je třeba vyjít z temnoty, v níž trpělivě setrval po šest let. Toto rozhodnutí mělo v zápětí důkazy o jeho velikém vlivu na lid. Král se odvážil jet do Milána, jedné z tvrzí fašismu, aby tu zahájil Vzorkové veletrhy. Cestou do Milána i v městě samotném došlo k nadšeným projevům obyvatelstva. Pokus spáchat na něho pumový atentát vyvolal lidové projevy účasti, které daly lekcí těm, kteří kuli proti němu pikle.

V Turinu podnikl dav útok na palác vévody z Aosty. O tomto králově bratranci se proslýchalo, že připravuje s Mussolinim spiknutí k odstranění monarchie. Vévoda musil vyjít na balkon a volat „Ať žije král!“ Když se Viktor Emanuel vrátil do Říma, rozjásané davy mu provolávaly slávu. Sešel se senát a obnovil svůj slib věrnosti trůnu; a Mussolini, který kdysi tak ostře odsoudil „naději našich nepřátel“, cítil povinnost jít před senát a vyjádřit svou nesmírnou radost nad tím, že se pumový zločin „nedotkl posvátné královy osobnosti“.

Viktor Emanuel se objevoval i nadále. V severoafrických koloniích nevypadaly věci právě uspokojivě. Mussolini tam poslal svého přítele generála de Bono, aby je zvládl a aby tam učinil opatření pro odliv nadbytků italského obyvatelstva. De Bono neměl úspěchu. Začal tedy sám Viktor Emanuel řešit tento problém. Vzal tyto otázky do vlastních rukou a vypracoval svůj vlastní plán, přibrav si jako hlavního rádce nikoho jiného nežli Federzoniho, muže, který byl vyhnán ze svého vysokého úřadu s odůvodněním, že byl odpověden za spiknutí proti životu „diktátorovu“. Fašisté byli touto volbou rozmrzeli, právě jako byli rozmrzeli, když byl Federzoni jmenován prezidentem senátu, nemohli však proti tomu nic dělat.

Pak se král odvážil dramatického kroku. Svěřil velení v severní Africe spolehlivému Badogliovi, který přišel do Libye jako generální guvernér. A Badoglio, opíraje se o stejně spolehlivého generála Rodolfa Grazianiho jako šéfa svého štábu, ovládl a uklidnil Libyi a přivedl ji na cestu obnovy. Vítěz se vrátil roku 1932 do Říma s novými vavříny, aby pokračoval zase ve své činnosti jako náčelník hlavního štábu a aby byl ochráncem monarchie.

Církev nezlomena.

Nyní se zmíníme o dvou velikých událostech v dráze Mussoliniho — o smíru s papežem a o vítězství v Habeši. V obou případech vrhá výsledek jasné světlo směrem, kde vlastně tkví rozhodující moc v Itálii.

Duce se zprvu pokusil zlomit moc církve. Rozpustil katolickou politickou stranu. Rozpustil katolickou tělovýchovnou organizaci a donutil její členy, aby vstoupili do fašistické *Balilly*, pokoušeje se tak vštípit mladší generaci ideály fašismu. Podnikl útok na organizace Katolické Akce, které papež nazval „zorničkou svého oka“. Později však, když zjistil, že se mu monarchie stává příliš silnou, obrátil a hledal přátelství a přízně Vatikánu. Po mnohém vyjednávání dosáhl toho, co označil za jeden ze svých největších úspěchů — smlouvy z roku 1929, kterou se skončil staletý zápas mezi papežstvím a italským státem.

Leč i tato událost se spíše ukázala jako úspěch trůnu nežli úspěch fašismu a Mussoliniho. Když vešla smlouva ve známost po dlouhých jednáních, bylo zjištěno, že papež uznal království, nikoliv diktaturu, jako rozhodující moc v Itálii. Byla tu vsunuta vložka, že kněží se mají modlit za krále a královskou rodinu. Na druhé straně trůn uznal církev; a, což je nejpříznačnější, trůn se stal protektorem organizací Katolické Akce, kterou se fašisté pokusili odstranit. To, co bylo dohodnuto, bylo spojenectví ke vzájemné ochraně církve a monarchie.

Nadto však byl Mussolini při dojednání paktu nucen uznat svou podřízenost králi. Bylo mu dovoleno podepsat pakt pouze jako hlava vlády, jak zněl jeho oficiální titul, spolu s kardinálem Gasparrim, papežským státním tajemníkem. Konečně ratifikace, které přivodily účinnost paktu, byly vyměněny mezi papežem a Viktorem Emanueleem. Římskému obyvatelstvu byl znám smysl tohoto postupu. Oslavující uzavření paktu, přišly davy nejprve do Vatikánu a vzdaly tu hold papeži; nato přišly provolat slávu králi, po jehož boku stál Turati, zmocněnec Veliké fašistické rady. Mussolinimu nevzdal v této hodině domnělého osobního triumfu hold nikdo.

Dalším znakem, že se nyní monarchie cítí bezpečna, byl odjezd korunního prince Umberta z Turína, kde byl dosud bděle na stráž. Cestou do Svaté země a jinými projevy zbožnosti dal najevo, že chce být ochráncem církve a věřících katolíků, kteří se semkli kolem něho. Vyhledával styk s maršálem Badoglio a se šéfy armády, loďstva i letectva. Jsa uhlažený i rázný, získal oblibu, která dala zapadnouti každé myšlence, že by se Velká rada mohla vůbec zabývat nějakým vyjednáváním o otázce jeho nástupnictví na trůn, až tato doba přijde.

V Habeši triumfuje král.

Potom přišel dramatický triumf království ve válečném tažení habešském. Tato válka, budiž tu znovu připomenuto, byla zprvu vyhlášována jako vlastní válka Mussoliniho. Po osm let říkal italskému národu, aby se připravoval na veliké události v roce 1935. Když konečně spustil svůj útok, byly všude rozšířeny zprávy — snad z fašistického pramene — že se král stavěl proti tomuto dobrodružství. Triumf, který měl smazat ponižující masakr u Aduy v roce 1896, měl připadnout Mussolinimu a fašismu.

Záměr se stal zřejmým volbou velitele tohoto tažení. Kandidátem armády a royalistů byl generál Graziani, a po dobu, kdy se konaly přípravy, bylo mu toto poslání také svěřeno. Ale Mussolini odstrčil armádního velitele. Poslad generála de Bono, který se kdysi pokusil udělat z něho císaře, aby převzal vrchní velení a aby dobyl vítězství. Záměr byl jasný. Kdyby byl de Bono dosáhl úspěchu, byl by se vrátil do Říma jako veliký národní hrdina. Propagační střediska by byla vytvořila volání národa, aby se stal náčelníkem hlavního štábu na

místo stárnoucího Badoglia — a pak by bývalo snadné důkladně reorganizovat armádu s přáteli Mussoliniho v čele.

Také válka v prvních obdobích byla užita jako příležitost ke glorifikaci Mussoliniho rodiny. Dva synové předsedy vlády a hrabě Galeazzo Ciano, jeho zet, byli členy válečné letecké „eskadry zoufalství“. V prvních dnech tažení byly jejich úspěchy propagačně zveličovány. Korunní princ, který zůstal ve vlasti, nezískal vůbec slávy.

Ale fašista de Bono neprokázal schopnosti pro svůj úkol. Byl pomalý a váhavý, měl strach z překvapení a ze zálohy. Ztroskotál jako organizátor. Jeho výprava se zhroutila po velikých ztrátách na zvířatech a motorických dopravních prostředcích, takže často musila letadla zásobovat potravinami muže v předních liniích. Právě křídlo protáhl tak nemožným způsobem, že Habešané byli s to přepadnout je a zničit. Jiné porážky utrpěl podél dopravních spojů z Aduy do Makale. De Bono odmítl — a žárlivost v tom hrála svou úlohu — poskytnout Grazianimu vlastních posil a záloh pro tažení v jižní Habeši. Co bylo nejhorší, byla skutečnost, že neuměl užít úspěšně italských vojsk, zvláště divise černých košil, a musil se spoléhat pouze na úspěchy libyjských Askarů a domorodých Eritrejců a Habešanů. Svět se začal vysmívat italským válečným schopnostem, a tento posměch způsobil v Itálii veliký zmatek.

Nakonec musila Itálie, tísněna sankcemi, se svým zlatým pokladem, který se rychle sesýchal, uznat, že bude-li fašista de Bono ponechán v čele vojska, nelze dobýt vítězství před příchodem nového habešského období dešťů. Co se stalo tenkrát v Římě, je dobře skrývaným tajemstvím; nemohlo však být utajeno, že Mussolini ztrávil mnoho hodin ve Velké radě, již podával výklad. Potom byl do Habeše poslán maršál Badoglio, králův muž, aby se ujal celého vedení operací v Habeši.

Přirozeně, že propagační kanceláře vykládaly, že volba Badoglio byla vlastní volbou Mussoliniho a že maršál zastupuje „diktátora“. Zpravodajové, protože nebyli s to přesvědčit se o opaku, musili přijmout tento výklad, ačkoliv některým z nich se podařilo vypátrat, že Badoglio je důvěrným přítelem královým. Ale nový velitel přesvědčil svět rychle, na které straně stojí, políčkem, jež udělil rodině Mussoliniho, a to tak jasně, že informovaní pozorovatelé zatajili nad jeho odvahou až dech.

Jedním z jeho prvních rozkazů, jež vydal, bylo, že nesmí být v novinářských depeších jmenován ani vojenský oddíl ani žádná osoba mimo jména, uvedená v oficiálních bulletiních. To ukončilo zveličování zásluh hraběte Ciana a synů Mussoliniho, neboť bulletinové byly potom nápadně tiché, pokud šlo o jejich výboje. Ciano se brzy potom vrátil do Itálie a Mussoliniové ho následovali. Pak přišli na bojiště členové královského rodu, korunní princezna, jež byla činná jako ošetřovatelka, a byly jim svěřeny vedoucí funkce. Graziani, monarchista, jehož de Bono odbýval, obdržel pomoc, které potřeboval, aby si získal na jižním bojišti nejlepší pověsti, a Badoglio, který provedl reorganizaci vojska na severu, dobyl vítězství a dal zcela jasně najevo, že to učinil ve jménu královském.

Nakonec to byl Badoglio, kdo se vrátil domů jako vítěz. Byl přijat s nadšením, jaké málokdy moderní italský národ projevil. Jak se Mussolini na tento vývoj věcí díval, ukázal v den, kdy byl vítězi odevzdáván římský triumf. Byla veliká přehlídka vojska a letectva — a zároveň i fašistické milice. Ale právě při této příležitosti, jež vyjadřovala úspěch plánů imperia, nebyl Mussolini přítomen. Uchýlil se do svého domu na venkově. Byl to král, který stál vedle maršála a sdílel se s ním o potlesk.

Později však dal Mussolini najevo svůj hněv. De Bono vydal knihu, v níž si trpce stěžoval, že byl odstraněn a prohlá-

šoval, že vítězství patří vlastně jemu, protože mu připravil cestu. K této knize napsal Duce předmluvu, obhajující de Bona a prohlašující, že triumf patří fašistům a nikoli, jak vyvítilo ze závěru, řádnému vojsku.

Tak to byl vlastně král, kdo sklídl plody habešské války. Byl to on, nikoliv Mussolini, kdo byl povolán císařem, a stalo se to usnesením senátu, jež se Mussolini jednou pokusil zrušit. Panovníku bylo možno svírat ve vlastních rukou a prostřednictvím Badogliovým armádu. Místokrálem nového afrického dominia se nestal muž Mussoliniho, nýbrž maršál Graziani, věrný monarchista. A k tomu ke všemu ještě v den, kdy Badoglio přijal triumf, zabral král revoluční hnutí pro sebe, nazýváje Itálii „fašistickou vlastí“ a prohlásiv se dokonce za hlavu strany.

Zopakujme si souhrnně, co se stalo, depeš z 3. června 1936, kterou z Říma odeslal zpravodaj Associated Press. Zněla:

„Chytří znalci italské duše praví, že Benito Mussolini našel konečně cestu k důvěře u jedné z největších tradičních skupin země. Tak vykládají činnost, kterou provedl podle rad Duceho král Viktor Emanuel, jehož jméno bylo vryto do kamene s dodatkem: císař Habešský.“

Leda s výjimkou Vatikánu není pravděpodobně žádné organizace z doby předfašistické, která by projevovala savojskému domu v takovém stupni loyality. Monarchisté trvají na tom, že po celých čtrnáct let fašistické vlády a spolupráce s milicí Černých košil ani jednou nezakolísala ve své podpoře krále Viktora Emanuela a jeho linie.

Když se Mussolini ujímal moci v raných dnech fašismu, musil stále počítat s tímto základním kamenem v citovém životě své země. Kolem roku 1927 vzrůstalo mínění, že Duce hodlá „domem Mussoliniů“ nahradit dům savojský na italském trůnu. Když si příštího roku Velká fašistická rada odhlasovala sama právo schvalovat nástupnictví královské, šly Itálii pověsti, že korunní princ Umberto nevstoupí nikdy na trůn.

Trhlina se však uzavřela vzájemným porozuměním, které vyústilo konečně v srdečné podpoře královské rodiny při africkém válečném tažení o sedm let později.

Ale tenkrát, když bylo jasné, že Mussolini zamýšlí dosadit na trůn habešského císařství italského císaře, ptali se opět royalisté mezi sebou: „Co zamýšlí šéf vlády udělat s domem savojským?“

Tak se stalo, říkali si, že současně s nařízením, které na pokyn Mussoliniho vydal senát, aby jméno Viktora Emanuela bylo vryto do kamene s dodatkem „císař habešský“, odnesly padající úlomky poslední skvrny dosavadní nedůvěry vůči němu s myslí monarchistů.“

K tomu buďtež dodány ještě dvě další události. Po celá léta se měnily každoroční vojenské manévry ve fašistické cvičení, při nichž se co nejzjevněji účastnil Mussolini a k nimž bylo všem oficiálním osobnostem nařízeno se dostavit. Od králova triumfu v roce 1936 staly se manévry přísně vojenskou záležitostí. Badoglio se jim postavil v čelo. Korunní princ, jehož nástupnictví bylo před léty ohroženo, dostal čestné místo velitele obranné armády. Výchvní vysocí důstojníci ho ochotně přijali jako svého budoucího vrchního velitele.

Jiná událost má co dělat s děckem — ano, s děckem, sotvaže se narodilo. Na podzim se po Itálii rozšířily zprávy, že korunní princezna Marie José očekává dítě. Všude po celém státě byly konány modlitby, aby dítě bylo mužského rodu, aby posílilo savojskou dynastii. Když tyto modlitby byly v únoru 1937 vyslyšeny, a světlo světa spatřil nový Viktor Emanuel, bylo v zemi nesmírné radosti, která si nevzpomněla na fašismus nebo na jeho vůdce. Král propustil širokým udělením amnestie mnohé odpůrce Mussoliniho z vězení a z vyhnanství.

A nakonec se stalo toto: Jednoho dne v březnu zasedala poslanecká sněmovna, onen sbor, kontrolovaný fašisty, o němž se říká, že provádí i nejmenší pokyn „diktátorův“. Duce byl přítomen. Kdosi tam navrhl, že by se sněmovna měla odročit a jít do královského paláce vyslovit blahopřání králi k narození dědice trůnu. Návrh byl přijat s největším nadšením, a Mussolini nemohl udělat nic jiného, nežli nechat myšlenku provést, protože byla přijata jednomyslně. Celá sněmovna se odebrala

k paláci a hlava státu se zatím, sama, jenom se svými zaměstnanci, vracela ke svému vlastnímu příbytku.

Co se stalo pravdou veliké fašistické revoluce, nebyl sen Mussoliniho o zcela novém státě podle nové formulky, nýbrž sen Federzoniho, jeho soupeře, o státu, jež lze spravovat podle monarchií starého slohu. Duce může hrát dále svou úlohu a svírat pochodeň, avšak v budoucnosti dojde k tomu, že jakmile zmizí se scény, budou hlavní plody jeho práce sklízet Umberto a jeho syn — a Vatikán.

do ba a lid é

Edmond Konrád:

Praha hostí cizí spisovatele

(Penklub letos)

Ve „Vojně a míru“ popisuje Tolstoj první večírek, jež po svém sňatku pořádají Bergovi. Líčí, jak si libují, že se ten večírek podobal všem ostatním večírkům.

Stejně mohlo si libovat pořadatelstvo pražského mezinárodního sjezdu Penklubů večer 28. června, po prvních dvou dnech zasedání: sjezd, pořadím šestnáctý, podobal se všem sjezdům předchozím v dobrém smyslu jako vejce vejci. Bylo kolem dvou set cizích účastníků: počet více méně normální. Byli ministerský předseda s ministrem školství při slavnostním zahájení, byl významný proslav jménem vlády, byl od mezinárodního předsedy Penklubů, muže světoslavného, projev, skvělý řečnický, literárně i diplomaticky. Byla dále obvyklá přemíra společenskosti, nesporně korunované pohostinstvím hlavy státu. Pražské pořadatelstvo si spokojeně mohlo říci, že činná účast vůdčích státníků rozsahem i způsobem dala sjezdu něco navíc před sjezdy jinými. Nad jeho leskem pak po tisících vlály sletové prapory, do jeho rozmluv zaléhal z ulic jásot lidu, a krojová pestrost přeplněných křižovatek rámcovala jej svátečním ruchem v letní pohodě města, krom své krásy zvláště vyšňořeného, jež nadto právě bylo středem světového zájmu.

Tak se jevil pražský sjezd večer 28. června správným sjezdem podle všech pravidel, který před jinými dokonce získával několik bodů.

Dvacet čtyři hodiny poté, odjížděje z noční gardenparty v Černínském paláci, mohl Karel Čapek právem poznamenat: „Dneškem jsme to nadobro vyhráli.“ Odpoledne dorostu na sletišti a po něm férie v jedinečném prostředí mezi Loretou a černínskými loggii znamenaly kongres něčím, co ve vší skromnosti ne-li všechny, tedy většinu všech penklubových kongresů daleko překonávalo.

Okolo dvacátého června sotva kdo z pořadatelů byl by si troufal prorokovat něco takového. Okolo dvacátého června hrozila sjezdu těžká vnitřní krise.

P ř e d e h r a .

Je stará divadelní pověra o premiérách tím úspěšnějších, čím hůře se zkaňhala generální zkouška. Šestnáctý sjezd Penklubů měl generálku zkaňhanou důkladně. Buď nemilosrdně zjištěno, že vina byla bezpochyby na straně či spíše v řadách pražského pořadatelstva.

Od kongresu budapeštského roku 1932 dá se sledovat rostoucí napětí mezi střediskem římským a středisky jinými, zejména pařížským a londýnským. Jeho politický původ je na bílé dni a jeho zostřování v řečnickém tem-

peramentu italském. Penklub, jak nejednou sám zdůraznil, je sdružení nepolitické. Jakmile však umělecké zásady, jichž hájit je jeho úkol, jsou ohrožovány, dokonce znásilňovány politikou, Penklub je zpolitisován proti své vůli, záporně (byť ne trpně), pouhou obranou proti politickému násilí. Podnětem politického sporu mezi Francouzi, Angličany a jinými s jedné, Italy pak s druhé strany byl rozdíl mezi italskými projevy kongresovými a projevy týchž řečníků doma. Rozdíl ten, textově doložený, vedl k prudkým srážkám na posledních kongresech, v Buenos Aires 1936 a v Paříži 1937. Svár pařížský měl pozadí o to sarkastičtější, že se loňský kongres v Paříži konat nesměl. Kongres ten byl původně svolán do Říma. Ale po vypuknutí a vývoji občanské války španělské ukázal se Řím nemožným pro sjezd, jehož základní zásady jsou mírumilovná spolupráce, snášelivost a úcta mezi národy. Nezbylo než nakvap sjezd přeložit do Paříže. Nicméně i v Paříži byl římský Penklub zastoupen temperamentním delegátem. Co se však mezi ním a zejména Francouzi v Paříži vlastně stalo, toho se pražský člen Penklubu jen kuse dovídá od pařížských a londýnských přátel. Neboť pražské středisko o ničem nevědělo.

Bylo v Paříži zastoupeno početnou delegací. V čele té delegace Karel Čapek jako čestný host neměl práva účastnit se debat ani povinností chodit na schůze. Funkce čestných hostů je subtilnější a diskretnější a nemají ani kdy na schůzích vysestat. Od toho jsou nebo jest delegát oficiální, zvláště, je-li za svou zemi členem mezinárodního výkonného výboru, tudíž i jeho schůzí účastníkem. Není a nebude asi nikdy vysvětleno, jakým způsobem čs. delegaci oficiální uniklo, co se děje mezi Franci a Itálií.

Jeden okamžik se zdálo, že i pražský kongres Penklubů bude bídně kulhat. Ale konaly se divy diplomatického kulturního hrdinství. Sluší tu s obdivem nemenším než uznáním položit co nejsrdčejší důraz na takt, s jakým si v tomto stavu věci počínal zástupce Penklubu římského, jenž patrně situaci chápal od počátku a dávno před sjezdem stavěl zlaté mosty. Že je stavěl právě v Praze, možno ocenit s pocity velmi příjemnými. S takovými pocity byla přijata i slova T. F. Marinettiho, jenž na uvítacím večírku pořadatelstvu přišel vyřídít od Penklubu římského pozdrav, projev sympatií Penklubu pražskému a přání zdaru pro sjezd.

Tento přívětivý vzkaz byl jediným skutkem italské účasti na kongresu, jenž takto snad první po delší době, nabyl v ohledu kulturně politickém vzhledu vzácné jednomyslnosti, v němž jedinou, příležitostnou a nikoli důraznou výjimku učinila delegace polská.

Kongres a Československo.

Staří penkluboví kongresisté pamatují z nejrůznějších sjezdů v nejrůznějších městech evropských nejen bouřlivý, dlouhotrvající potlesk. Jestliže kdy, tedy málokdy dostalo se komu potlesku takového, jakým již při vstupu byl uvítán předseda československé vlády, dr. Milan Hodža. Uvítání to však ještě bylo zastíněno potcami, kterými sjezd se mu odevzal za jeho proslov. Dvorana filosofické dvorany hřměla aklamacemi, jež nerozlučně platily „nejodpovědnějšímu státníku evropskému“, jak byl v cizině nazván, i státu, jehož vládě předseda v čase tak smrtelně vážném.

Že kongres v něm i ve státě vidí věc významu zásadně světového, nad jiné jasně pověděl Jules Romains, mezinárodní předseda, ve svém proslovu, jehož překlad „Přítomnost“ otiskla. Československo v této chvíli se jeví

přímo jako symbol všeho, co jest v duchu zásad Penklubu (byly ve čtyřech jazycích veřejně čteny a v týchž jazycích rozvšeseny po stěnách zasedací síně), čeho třeba hájit a co leží na srdci všem kulturním lidem světa. Byla čirá náhoda, že dávno před nynějším dějinným napětím Praha se stala shromaždištěm letošního sjezdu. Již před pěti a čtyřmi lety bylo na to naléháno: Praha byla prostě dávno na řadě. A již roku 1935 v Barceloně, tehdyž nic netušící, přes útisk tehdejší španělské vlády, byla ustanovena za místo sjezdu pro rok 1938. Okolnosti, za nichž k němu skutečně došlo, byly zcela mimo předvídatost i moc mezinárodních výkonných výborů. Ale dodaly pražskému sjezdu neobyčejného důrazu. Důrazu, jakého ještě nikdy žádný sjezd Penklubů neměl. A sjezd pražský tento důraz při každé příležitosti podtrhl, aniž při tom překročil meze, vytčené Jules Romainsem: „My sem nepřineseme ani nejmenší stopu výbušné nebo zápalné látky.“

Symbolem všeho toho, co Penklubům leží na srdci, stalo se Československo v souvislosti s celou ohroženou oblastí zeměkoule. Uvítání, jehož se dostalo španělskému, katalánskému a čínskému delegátu, kreslí jasně její nepolitické, násilím zpolitisované hranice. Za nimi ocitl se polský návrh resoluce, aby se sjezd vystřehl každého projevu, jenž by mohl být pokládán za politický. Mrazivé ticho začíselo na tento návrh, a Belgičan Piérard, výtečný řečník, duchaplný debatér a dávný věrný přítel Československa, měl ve své replice do té míry všechny na své straně, že polská delegace ochotně přistoupila na srdečnou prosbu Romainsovu, aby svůj návrh vzala zpět. Jedině Holanďané, vždy opatrní, byli by — snad, možná — hlasovali pro něj, ale zachovali po celý sjezd politické mlčení, omezující se na úlohu vděčných a nadšených hostů.

Není ve výměře tohoto náčrtu, probrat v podrobnostech postoj představitelů dvaceti států, včetně Argentiny a Brazílie. Stačí, co již pověděno o jednomyslnosti sjezdu, dodá-li se, že Němců říšských již v Penklubu není, a Maďari že bez udání důvodů sjezd odepřeli oběsť. Což se nevztahuje na Maďary z Československa, kteří byli přítomni, ve svém deníku podrobně a vlídně o sjezdu psali a chystali i projev, jehož však neprošli s odůvodněním, že se nikdo z nich necítí dosti mocen některého z jednacích jazyků.

Přízvuk zvláště vroucí, přímo bouřlivý, zazněl z úst jugoslávských a bulharských. Jestliže celý sjezd měl ráz vyslovené solidarity s myšlenkami svobody a lidskosti, v jejichž smyslu Československo žije, v energii projevů bulharských a jugoslávských byla nadto ještě nesporně citová síla starého bratrství. Ale nebuď přehlédnuta ani solidarita velmi okázala se strany malých národů vůbec a severských zvláště, buďtež to stateční a milí Lotyšši, rozkošní Dánové či Švédové, jejichž řečník „v zemi staré kultury a mladé demokracie“ zval sjezd napřesrok „do země staré demokracie a mladé kultury“.

Bude správné, přičteme-li početnost delegací i okázalost jejich projevů mimo jiné i k zásluhám předsedy Jules Romainse, jenž před sjezdem nelitovale námahy a Penkluby evropské si okružní jízdou objel, aby seznal jejich vnější i vnitřní stav, při čemž velmi rázně upozorňoval na význam letošního kongresu.

Penkluby a Praha.

„Četli jsme o nebezpečích a představovali si národ v úzkostech, zemi v panice. Zatím nalézáme Prahu tonoucí v praporech a usmívající se jako nevěsta.“

Budiž opatrne odečteno každé možné procento zdvořilosti ze všech výrazů překvapení, úžasu a nadšení, jimiž hosté hostitele zahrnovali. Zbude bez nadsázky jistota velikého úspěchu.

„Byla to shoda či myšlenka neobyčejně šťastná, kongres ve dnech sletových.“

Dlužno s tímto výrokem cizinců, stále opakovaným, plně souhlasit. Zaslouhou sletu stalo se v jejich ústech slovo „Prague souriante“, „úsměvná Praha“, slovem okřídleným.

Již 28. června většina sjezdových hostů cestou na Hrad i s něho narazila na průvod dorostu a s okouzlením viděla aspoň část tohoto veletoku mládí. Zbytek pak, jenž se průvodu minul, slyše o něm, vřele toho litoval. Pořadatelstvu se přímo vytklo, že na průvod zvláště neupozorňovalo. Pořadatelstvo se necítí vinno, ježto průvod byl stanoven na touž hodinu jako recepce u presidenta republiky v zámecké zahradě. A cítilo se nazítří omluveno mírnou, avšak zřejmou lhotejností, s jakou hosté po různých pozdních obědech na různých vyslanectvích nasedali do aut a autokarů, aby dojeli na sletišť. Příznávali později bez mučení, že si představovali „nějaké nudné tělesné cviky, všelijaké pochody, obraty, víte, hrazdy a kruhy a tak. Co je našinci do toho?“ Když pak modré dorostenky se svým žlutým kvítím zanikaly v přitímní bran, všichni tito intelektuálové se podobali dětem, jež byly po prvé v divadle. Denní listy již porůznu otiskly jejich výroky a výrazy úžasu. Nenapíše se nic nového tvrzením, že všem, kdo ho neznali — a to byla převážná většina — slet teprve docela otevřel oči. Pochopili až před těmi polovičními dětmi, před výrostky a vyžlázky tu hlubokou československou zakotvenost v puďu a duchu svobody. Jeden veliký básník řekl: „Teď chápů váš 21. květen. Vidím, že o vás můžeme být bez starosti.“ Místo slov tužž skutečnost, že někteří ze spisovatelů změnili program: zkrátili svůj pobyt na Slovensku, aby viděli hlavní dny. Jiní pak prostě zůstali. Jen pro chloubu buď uveden dotaz čs. spisovatele Jules Romainsovi, který se dne předchozího velmi zlobil, že ho nechali průvod propášt: „Doufám, že se teď cítíte aspoň zčásti odškodněn za zmeškaný průvod?“ Romainse odsekl: „A vidíte, zrovna ne! Teď dvojnásob lituji, že jsem ty kouzelné děti neviděl!“

Penkluby a armáda.

Bylo by zcela nepřipustné vynechat bystrý rozhled, s jakým vojenská správa se chopila podnětu, daného Karlem Čapkem, a kongres pozvala do Milovic. Uspořádala tam hostem velkolepou podívanou, kterou výtečně organisovala: za prvé dodala za průvodčí tři důstojníky, kteří znamenitě mluví cizími jazyky, mají vzorné vystoupení a osobní vtíp i půvab. Zejména jeden z nich si své posluchače zcela podmanil. Za druhé jim zrežirovala bitvu s veškerým příslušenstvím, do níž investovala prozíravě tolik střeliva, kolik se nespotřebuje za celé manévry: i dámy měly čím se dát oslnit. A předvedla v krátkosti hotový ohňostroj vojenských účinnů: útok pěchoty, podporovaný sedmi či osmi desítkami tanků, protitanková děla v činnosti, obrněný vlak, letecký boj, dělostřeleckou palebnou přehradu, zamlžení území z letounů, zkrátka program sehraný s onou okouzující britkostí, která naše vojsko tak svěže odlišuje od kožené těžkopádnosti některých jiných našich zařízení.

Za třetí pak vojenská správa tuto prvotřídní propagandu korunovala výborným, jadrným pohostinstvím. Žádný z našich banketů a buffetů hostům tak nechutnal

jako pod stanem guláš pro mužstvo. Že však jejich duch nepřestal pracovat a pochopil *raison-d'être* armády v ohrožené vlasti svobodného člověka, dokázal Benjamin Crémieux, starý fronták, ve světové válce dvakrát raněný, ve svém děkovném prosluvu: „... Měli jsme dnes na vybranou návštěvu knihovny a návštěvu armády. Dali jsme přednost armádě. Kdyby nám to byl před desítky lety někdo prorokoval, byli bychom se s hnusem odvrátili od toho blázna. Ale dnes my knižní lidé jdeme od knih k armádě, protože ta armáda ochraňuje knihovny.“

K čemuž nám dopomáhej Bůh.

dopisy

Jak vzniká bojkot?

Vážená redakce!

V posledních několika týdnech pozorujeme zde v pohraničí rozdělení obchodního života podle národností: Němci se drží německých obchodníků a výrobců, Češi zase českých v míře, která do této doby nebyla snad vůbec známa.

Rozumíme všem varovným hlasům, neboť víme, že takovéto „personální“ dělení hospodářského života není prospěšné, že oslabování určitých průmyslových odvětví v pohraničních krajích staví stát zase před jiné těžké problémy atd. Jenom by zase všichni ti, kdo chtěli by honem zažehnávat alespoň na české straně jakýkoli příznak hesla „svůj k svému“, neměli zapomínat, že v tomto případě nejde u Čechů o hnutí, vyvolané a rozdmýchané nějakou agitací, která si usmyslila těžit z dané politické situace, nýbrž o čin, kterým zástupy českých hospodyn ve smíšeném území odpověděly samočinně a hromadně na vystupňování henleinovské agitace v polovině května. K tomu nebylo potřeba vůbec žádné, ani tištěné, ani mluvené, ani šeptané propagandy.

Kdo sledoval věci zblízka, pochopí toto tvrzení. Výkladní skříň německých obchodníků staly se v předposledním volebním týdnu přímo oltáři, věnovanými apotheose Henleinově. A nyní si představte českého člověka, který se pohyboval v tomto ovzduší, tak plněm nenávisti, doprovázen často výsměšnými pohledy, který viděl i německé obchodníky, své dřívější dodavatele, zapražené v řadách bezuzdné agitace, a požaduje po něm, aby se povznesl kamsi na vysokou horu hospodářských úvah, na všechno zapomenul, a jako by se nic nestalo, vstupoval do obchodů, ve kterých podle všech známek viděl přímo nepřátelské přední posice. To by musel být ten t. zv. homo economicus některých národohospodářských teorií nežím víc než pouhým homunculem, vyrobeným v křivuli šedivé teorie. Jest těžko upřít této živelné reakci spontánnost. Z vlastního pozorování víme, že ve čtvrti, kde české obyvatelstvo je ve většině nakupovali Češi i Němci, smíšeně, bez rozdílu, u českých i německých řezníků, a že kolem 20. května naráz stáli němečtí řezníci za prázdnými pulty, zatím co český krám byl přeplněn. Žádná umělá propaganda by nic takového nesvedla; v téže době ztuhl celý národ od fašistů po komunisty v jedinou tvrdou, nepoddajnou massu, odhodlanou ke krajní obraně, a samočinně uplatňování hesla „svůj k svému“ bylo jenom jinou stránkou téže věci.

Nuže, v každé době jsme museli dávat pozor na tento druh hospodářského patriotismu, neboť by v první řadě bylo ohrožením zdravosti hospodářského života, kdyby v něm lidé pod záminkou hesla „svůj k svému“ hleděli proklouznout s méněcennými výrobky. Poctivě se dalo heslu „svůj k svému“ rozumět vždycky jenom se samozřejmým dodatkem: *ceteris pa-*

ribus (za jinak stejných podmínek). Nemyslíme, že by se mu mělo i dnes rozumět jinak, ale musíme upozornit na tři velmi podstatné okolnosti, na které se obvykle zapomíná:

To první je, že už z povahy obchodování považuje se za samozřejmou určitá politická opatrnost obchodníků. Chápali jsme vždycky u českých obchodníků ve smíšeném území, když nevystupovali národnostně na venek příliš útočně, jen když zachovávali při tom jinak své národní vědomí a neodcizovali se. Je konečně samozřejmé, že pokud přijde na př. na nápisy ve výkladní skříní, řeč atd., přizpůsobí se prodávající tomu, kdo kupuje, a ne obráceně. Takti kupující zase nebude dělat žádnou aféru z nezaviněného nedostatku jazykových způsobilostí prodávajícího, pokud prodávající zachová i při tom slušný a neurážející mrav. To je tak asi nejnnutnější abeceda soužití příslušníků různých národností, která může platit v prodejnách a která je zároveň předpokladem klidného soužití bez přísneho národnostního vyhledávání nákupních pramenů. Jestli se ohlas nynějších politických vášní neměl dotknout pole drobných hospodářských styků, bylo by bývalo na Němcích, aby tato jednoduchá pravidla obchodnické snášenlivosti a opatrnosti také dodrželi. To však neučinili; přepočítali se totiž ve svých politických nadějích; kdyby byly věci šly tak, jak jim to henleinovská agitace slibovala, tak ony dva nebo tři dny českého bojkotu nemohly v celku nic znamenat. Pokud pak jde o službu budoucímu dobrému soužití — dojde-li k němu vůbec — jest skutečně velmi problematické, zda by věci prospělo, kdyby si němečtí obchodníci mohli říci, že je pro ně jakákoliv obchodnická opatrnost, beroucí ohled na české zákazníky, úplně zbytečná. To by se totiž stalo, kdyby pod vlivem učených národohospodářských exhort Češi honem kajičně běželi zpátky do kramů, kterým se vyhýbali s pocitem lidí, kteří nechtějí jít někam, kde se jim plivá do tváře (ostatně se tím němečtí obchodníci zatím potichu utěšují).

Mluvili jsme zatím vlastně jenom o detailistech a pokud myslíme na výrobu a velkoobchod, chceme připomenouti to druhé: zástupy stranické gardy Henleinovy strany v šoférských čepicích, šedivých košilích a kožených kamaších nebyly sborem nezištných dobrovolníků, aspoň ne všude. V městě, které je předmětem našeho pozorování, dostávali 20 Kč denně, a několik dní po volbách se raději „Ortsleiter“ jejich služeb vzdal, protože mu došly peníze. Myslíme, že zde píšeme také pro lidi, kteří něco vědí o tom, jak na př. politické strany dávají dohromady svoje finance. Není tedy potřeba dalšího výkladu o tom, že německý průmysl a velkoobchod se velmi znamenitě zdanil, aby pomohl vydržovat tuto stranickou gardu. A za takovýchto okolností je zase dost těžké, nutit českého odběratele, aby uvažoval „ryze hospodářsky“, když vidí, že se zde věci hospodářské a politické dokonale smísily. Vidíme velmi dobře stinné stránky, ale to jsou stinné stránky každého zápasu. A my uprostřed zápasu stojíme! Zajisté, že by klasické chápání státního života i národního hospodářství velelo, považovat podnikání za národohospodářský zdroj síly státu jako celku, bez kmenového odlišování. Ale na neštěstí nežijeme v době, kde by se věci jevily v takovéto klasické čistotě, a zdá se, že aktuálnější je toho času hospodářská výchova těch, kdo chtějí prodávat a proto se musí přizpůsobit a že teprve na druhém místě přijde na řadu poučování pobouřených odběratelů.

A konečně přicházíme k třetí věci, kterou je třeba připomenout: někteří němečtí velkovýrobci žili poněkud pod utkvělou představou, že jejich výrobky jsou takřka monopolní a že si tedy mohou dovolit, nestarat se o názory spotřebitelů. Ve skutečnosti však není žádný podnik u nás v takové situaci jako stát, který si může dovolit, prodávat nám velmi mizernou sůl za drahé peníze. Tato kategorie podnikatelů bude asi doplácet na svůj omyl nejvíce, protože bude doplácet trvale. Zapomněli totiž, že ne nějaká absolutní převaha jejich výrobků, ale pro-

stě konsumentský zvyk byl zdrojem jejich silné pozice v českých krajích. Ze zvyku, kterým lidé neradi hýbali, kupovali na př. Schichtova mýdla. Jakmile jednou, třeba pod dojmem národnostní agitace, si navykli na př. na výrobky Ottovy, zjistí, že nepochodili nijak hůř, zvyknou si a nevrátí se. Pro podniky, pro něž navyklost konsumentů znamenala docela mimořádnou soutěžní posici, by ovšem platil příkaz obchodnické opatrnosti dvojnásob. Zdá se však, že někteří podnikatelé byli málo kritičtí a poněkud posedlí velikášstvím. Ale to je ovšem chyba ryze hospodářská, a je těžko žádat po druhých, aby nyní šli dělat hasiče.

Karlovy Vary patrně zůstanou pro budoucnost velkými světovými lázněmi, i kdyby prohrály několik sezon za sebou ještě hůř, než prohrávají letošní; jejich léčivost je totiž zcela mimořádná a získává jim monopolní postavení na tak dlouho, pokud zde bude dost lidí s nemocným trávením, ještě více lidí, kteří si pomocí nadměrného blahobytu zorali žaludek a ještě více snobů, kteří považují potíže žlučníku za spolkový odznak vznešeného světa. Ale sousední Mariánské Lázně mohou prohrát celou budoucnost, navykli-li si lidé po několik sezon chodit jinam. Neboť Mariánské Lázně mají daleko značnější procento lidí, kteří se tam chodí osvěžovat a odpočívat, a najde se tedy na světě mnoho míst, která jim mohou odlákat návštěvníky. Henleinovské hnutí nesporně hodlalo pohnout hraničními mezníky. Boj trvá a není skončen; národnostní bojkot v obchodě je jeho samočinným výrazem a nedá se posuzovat izolovaně, jako se vůbec dnes, méně než kdy jindy, dá odlišit hospodářství a politika. Srazili jsme se na ostrí nože politicky a hospodářství jde právě pro svou dnešní spoutanost s politikou spolu, ať chce nebo nechce. Definitivní mír by zde mohl nastat až po úplném vyčištění politických sporných otázek. -al-

Dopis Česky ze Slovenska

Vážený pane redaktore —
musím Vám psát — musím někomu vypovědět to vše, co se vrátilo, když slyším z radia ty všechny jásavé výkřiky a sokolské nadšení v Praze.

Jsme tady na Slovensku dvacet let — dvacet let z domova, dvacet let marné touhy vrátit se zpět. Je to také naše vlast, a byla by nám zajisté i milou vlastí, kdyby . . .

Přišli jsme po převratě a Slovensko nás nikterak nepřivítalo s otevřenou náručí, jak jsme očekávali a jak jste se snad Vy tam doma domnívali. Viděli jsme spíše zamračené a nedůvěřivé tváře, slyšeli jsme vše jiné, než milé uvítání. Vše zde bylo ubohé a zanedbané. Nebylo škol, nebylo úradů, a ty, co byly, našli naši lidé v nepořádku, akta psaná v maďarštině jim nerosozumitelné, zhusta jen na kusech papíru, bez jakéhokoliv uspořádání, na hromadách, v bednách, neoznačená. Trvalo to dny a měsíce, než se mnohdy našla potřebná věc, než se udělal jakýs takýs pořádek. Se slovníkem v ruce bylo nutno každý kousek papíru prostudovat, jít krok za krokem, hledat, pátrat, domýšlet. Byla to práce pro naše lidi nesmírná, neocenitelná, nikým neužnaná. Kolik našich lidí v takovéto práci utrácelo vzácný čas, hodiny, kdy druzí odpočívali, bavili se. Bylo by zajímavé zjistit, kolik českých úředníků zde předčasně zemřelo, kolik se jich nervově zhroutil ze vši té ohromné práce.

Vy tam u nás měli jste zlaté časy, pohodlné úřadování, proti zdejšími lidem. A což my, ženy českých úředníků a naše děti? Kdo nám vrátí naše ztracené mládí, prožité v neustálé opuštěnosti, starosti o přepracovaného muže, hodiny čekání s obědy, večerí, kdy muž v návalu práce zapomínal na hodiny, na jídlo, na nás? Kdy celé dny, často i neděle a svátky trávili v kanceláři, kdy nastavoval dny nocemi, bylo-li toho potřeba, kdy rok po roce zřikal se dovolené, aby mu práce nezůstala stát. Zeptejte se těch českých žen ze Slovenska, kolik jich bylo spo-

kojeno se svým údělem manželky českého úředníka na Slovensku! A život doma, v rodinách? Muž stále ve spěchu za povinností, nervosní, předrážděný pro maličkost; kdy dítě bylo mu jen rušitelem klidné chvílky a odpočinku, takže mnohé nepoznalo svého otce jako milujícího a příjemného tatíčka.

Mám Vám vyprávět jak jsme tím vším trpěly? Jak naše životy byly jen řadou dní plných odříkání, čekání, strachu, jak to vše skončí? Mám vyprávět, jak v noci, v nejprudším mraze, opouštěla jsem spící děti ve dvě hodiny po půlnoci, abych v úzkostech prošla řadou temných chodeb do kanceláře svého muže, kde našla jsem jej uprostřed spíší, v pilné práci? A jak, nechcíc se již vrátit bez něho, čekala jsem zde do rána, abych jej odvedla alespoň na dvě hodiny spánku? Co vše bychom Vám mohly vyprávět z těch prvních deseti let, než se náš život zde stal alespoň poněkud normálním!

A naše děti? Kdo jim chce ještě dnes zde nadávat Čechům? Šly české děti do slovenských škol, slovenský jazyk stal se jim vlastní, mluví a píšou slovensky lépe než vlastní mateřštinou. Má dcera je slovenskou učitelkou, a ještě nikde ji lidé za Česku nepovažovali, dokud se jí sama neprohlásila; ba stalo se, že jí to nevěřili. Naše děti již nejsou Čechy — jsou Čechoslováky! Kdo jim chce tedy upírat právo na celou Československou vlast?!

Slováci měli by našim lidem děkovat za to, co pro Slovensko vykonali, omluvit se jim za páchané na nich krivdy, milovat je za jejich obětavou práci, za zničené zdraví, v mnohých případech za zkažený život rodinný a nezřídká i rozbité manželství. — Nikdo z nich nepřišel na trh se svým životopisem prodávat své zkušenosti ze Slovenska, ale kdyby je bylo možno posbírat, nevíme kolik Slováků by se našlo, kteří by byli ochotní s Čechy zde měnit. — Po převratě neměli Slováci vlastních lidí, musili jsme sem jít my Češi — dnes ti, kteří jsou již schopni obsadit jejich místa, nemají jejich zkušeností; jak tedy můžeme doufat, že jednou přece vrátíme se domů?

To vše mi znovu oživil hlas z radia, znovu se probudily bolesti, utrpení zde prožitá a krivdy. Tam u nás v Čechách je nyní tak krásně — Praha je plná radosti a štěstí — a my, kteří musíme to vše jen z dálky poslouchat jsme s Vámi, jdem Prahou v myšlenkách a slzy derou se nám v oči. Tak je již dvacet let — a kolik jich ještě bude?

Odpusťte, pane redaktore — musela jsem to někomu říci, když nemohu to povědět těm, kterým to vlastně patří. Nedovedu to snad — ale Vy mi porozumíte. — Chtěla bych skončit slovy jedné Hašlerovy písničky — pozdravujte mi nastokrát — Prahu a vše, co v ní mám ráda, pozdravujte celé Čechy a všechny Vás — Vaše
A. M. G.

listárna redakce

Ještě o bojkotu. Píšete: „Musíte i Vy ve vnitrozemí, v tom idylickém poklidu civilisovaných krajů, chápat i slyšet nárek a zoufalství sta zničených existencí bojkotem příslušníků SdP.“ A navrhuje — jako mnozí navrhuji — odpovědět na bojkot bojkotem. Máte pravdu, píšete-li trpce, že my v Praze žijeme „v idylickém poklidu civilisovaných krajů“. Jistě jsme Vám, hraničářům, něco dlužni, jistě Vy nesete těžší břemeno, jistě mnohé vidíte lépe, protože z větší blízkosti. Ale jak s tím bojkotem? Podle hesla „rána za ránu“ máte pravdu, bylo by jistě sladké ulevit svým citům. Bohužel národ, který nese odpovědnost za stát, musí vždy potlačovat své city více než oposice. Bojkot výrobků našich německých továren — nebylo by to

vržení kamene, který se vrací? — Kdo jiný než stát, tedy my všichni, musil by platit podpory v nezaměstnanosti německým krajům, které by ztratily práci naším bojkotem? Kdo jiný než stát by byl ohrožen tím, kdyby krize politická v německých krajích byla zostřována krizí hospodářskou? Nezapomínejte, že SdP by nikdy nebyla tak vyrostla, kdyby nebyla mohla vybudovat svou agitaci mezi lidem, decimovaným hospodářskou krizí. Věduce toto, musíme usuzovat, že nová krize v německých krajích by postavení SdP ještě jen upevnila a posílila radikalismus. Bylo by to vše jako řezat do vlastního masa. Proto nikdy nebudeme radit k řešení tak katastrofálnímu, které by všechny obtíže přiostrilo do tragičnosti. Bylo by riskantní, vedle výbuchů politických připravit ještě prostředí pro výbuchy sociální. Pracovali bychom tak přímo do rukou Berlína. Povel k bojkotu by se trochu podobal povelu opatřit si do své domácnosti bednu dynamitu. Musíme hledat jiné způsoby, jak zlomit bojkot, který SdP beze vší pochyby organizuje. Myslíte, že úřady jsou v té věci odsouzeny k bezmocnosti? Abychom byli zcela upřímní: sami nedovedeme říci, jaký úspěch mohou úřady míti v boji proti podzemnímu a tajně organizovanému bojkotu. Ale dokud vše jiné nebude vyzkoušeno, nemůžeme souhlasit s tím, aby bylo užito protibojkotu. Příliš dobře dovedeme si představit následky. Nepopíráme, že máte pravdu po mnohých stránkách. Ale my, zdráhající se s Vámi souhlasit, máme pravdu po stránkách jiných.

Tři minuty přemýšlení. Sportovci ducha, závodte, kdo získá nejvíce bodů. Otiskneme několik vět z proslovu jednoho významného muže: „Jediné, co otravuje naše soužití s jinými státy, jsou nesnesitelné tiskové štvaniče.“

O t á z k a 1.: Které státy organizují tiskové štvaniče, jež otravují soužití mezi národy? Kdo uhádl, získává 25 bodů.

Pokračujeme v citaci: „Při mezinárodních tiskových štvaničích nelze také uznat, jaký prospěch by mohl vzniknout z rozhovorů nebo schůzek. Cesta normální diplomatické výměny not je cestou jediné schůdku, aby při nejmenším odňala předpoklady pro přesprášení velké falšování, prováděné tímto tiskem.“

O t á z k a 2.: Který stát doporučuje normální diplomatickou výměnu not jako jedinou schůdku cestu proti falešným zprávám tisku? Kdo uhádl také tuto druhou otázku, získává 50 bodů.

Pokračujeme v citaci: „Je třeba zamezit otravování veřejného mínění světa ničemnými články v novinách. Je to nebezpečí pro mír. Proto budeme ode dneška odpovídat a to odpovídat s důkladností. Přímo pobuřuje jak velké množství hloupých, drzých a šílených lží bylo v posledních týdnech rozšiřováno o našem státě.“

O t á z k a 3.: Proti kterému státu bylo v poslední době rozšiřováno velké množství hloupých, drzých a šílených lží? Kdo uhádl i třetí otázku, získal již 75 bodů.

Dokončujeme citaci: „Mezinárodní štvaniče ovšem nemohou býti považovány za elementární uklidnění, nýbrž naopak za ohrožování míru mezi národy, a proto jsem se rozhodl, že provedu ono posílení naší branné moci, které nám dá bezpečnost, kdyby se jednoho dne měly proměnit divoké hrozby válkou našemu státu opravdu v krvavé násilí. Tato opatření jsou již v proudu a jsou prováděna rychle a rozhodně.“

O t á z k a 4. a poslední: Jak se jmenuje státník, který doporučuje posílení branné moci svého státu a rozhodně provádění bezpečnostních opatření jako záruku proti hrozbám války. Kdo dovedl správně odpovědět na všechny čtyři otázky, získal všech 100 bodů.

Ruské vlajky. Necíťte, že vyvěšováním sovětských praporů bychom napomáhali legendě o zbolševisování tohoto státu? Nezáleží na tom, co by říkali Němci — ti beztak o nás nikdy nic dobrého neřeknou. Ale byl by to otrěs i pro Angličany a pro Francouze, a mohli by si vykládati naše poměry zcela falešně. To by byla chyba i škoda.

Německá hymna na sletě. Ani my „nemůžeme se nijak bezpečně dopátrat, proč nebyla hrána německá hymna při příjezdu Sokolů z Vídně do Prahy na slet“. Ale přiznáváme se, že to asi vlastně ani nevyprávíme, a že naši dosavadní zdvořilost vůči Německu považujeme za dostačující, hlavně proto, že na druhé straně se s žádnou zdvořilostí nesetkáváme. Nebudeme proto přísně pátrat, zda byl splněn i poslední detail zdvořilosti nebo proč nebyl.

**Rodinné vily ze dřeva, školy, ozdravovny a veškeré dřevěné konstrukce staví
DŘEVOSTAVBY KOLOWRAT, Dianaberg-Přimda • Pražská kancelář: Praha II., Národní 30n. Telefon 32347**

Svět knih

Roč. 8. Číslo

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

28

Viktor Dyk:

VE DNECH PRAPORŮ ... *

*Kěž jako prapor na žerdi jsem.
(O. Theer)*

*Proč musil's umřít v onom sou-
mraku,
jakou to vůli zlomena tvá vůle,
že's odešel v den strašných při-
zraků,
kdy přišli bylo mnohem dál než
Thule?*

*A prapor, který by si's vidět přál,
vlát v triumfu den k slávě rodné
země,
proč nehučně a teskně zapadal
do noci, která svírala tvé plémě?*

*Nezměrné hoře nosil den co den,
týden co týden kruté loňské zimy.
Do obzoru, jenž všecek zatemněn,
bylo ti zřítí zraky hynoucími!*

*Čerodánky kádybs viděl, jež se ráčí,
jak zjasnily by poslední tvou chvíli!
Jak vlál by prapor hrdě na žerdi,
vzdán větrům, hyna, ale plný síly!*

*Rozcuchán, jak by letěl prostorem,
žehnaje vichřím, které vraždily by.
Praporů tolik, tolik viděl jsem
na žerdích tolika. Leč jeden chybí.*

* Ze sbírky Okno — Poslední rok,
která se připravuje za redakce
Arne Nováka.

POZNÁMKY

AUTOR A JEHO POSTAVY. Před svým odjezdem z Prahy, kde řídil letošní úspěšné zasedání XVI. kongresu mezinárodních Penklubů, přednášel Jules Romains v klubu Přítomnost na námět „Autor a jeho postavy“. Před více než čtyřmi sty pozornými posluchači rozhovořil se autor „Lidi dobré vůle“ o tyřím procesu spisovatele — stvořitele románových protagonistů, kteří — jak ve ytipné a duchaplně konstruované causerii se snažil dokázat — jsou svým způsobem parasyt romanopiscova vnitřního já a kteří žijí v básnickové podvědomí svým vlastním životem. Rozdíl mezi básníky opravdu nadanými a méně nadanými vidí právě v tom, jak bezpečně dovedou své románové hrdiny psychologicky věrojatně prokreslit, nadat skutečnou životností a vybavit dokonalou logickou páteří, aniž je nutno, aby se uchýlili k postavám, vzatým ze skutečného života, čili k tak zvaným postavám klíčovým. K opření svých vývodů Jules Romains podal rozbor postavy poslance a pozdějšího ministra Guraua, o němž humorně prohlásil, že o něm ví daleko více, než ve svých „Lidech dobré vůle“ prozradil a ještě prozradí. Svoji causerii uzavřel pak přednesem dvou kapitol z 10. svazku tohoto cyklu a sice kapitoly Gurauovo ponížení a Jak se přijímá minister-ské křeslo. Formou přednesu a ži-voť gestikulací, vpravdě hereckými, podbarvenými pravým galským es-pritelem, byl poslední večer v Přítomnosti dokonale demonstrací rozdílu mezi českou přednáškou a francouzskou causerii.

Čtenář a literární postavy

Čtenář má rád takové literární postavy, které v něm budí iluzi podobnosti, protože jsou lidské. Ale stejně mívá rád, ba možná ještě více, literární postavy, které se od něho silně liší, protože osud — totiž autor — je obdařil povahou, o které on sám, čtenář, rád sní, kterou by sám rád měl.

André Maurois.

LITERÁRNÍ SÚBEH NA TĚMA BUDUJME ŠTÁT. Dr. Ján A. Baťa vypisuje verejný súbeh a) na článok, b) na báseň, ktoré majú znieť na téma Budujme štát, aby takto prispel k hospodárskému zvelabeňiu Slovenska a rozvíril medzi Slo-vákmi záujem o podnikanie. V člán-ku má sa rozvinuť myšlienka, ako zapojiť Slovensko prácou do hospo-dárskeho rozvoja celoštátneho, ako prispieť prácou k národnému, kul-túrnemu, hospodársko-socialnemu rozmachu slovenského ľudu a Slo-ven-ska.

Podmienky súťaže: Práce treba podať v reči slovenskej v troch exemplároch, písané (alebo klopa-né) len na jednej strane do 31. augusta na adresu Študijný ústav, Zlín. Súbeh je anonymný, meno au-tora s presnou adresou zaslať treba v zatvorenej obálke, na ktorej má byť napísané heslo. Rozmery článku maximálne 8 klopových stran kan-celárskeho formátu. Rozmery pre báseň sa neobmedzujú. Odmenené práce sa stavajú majetkom Študij-ného ústavu v Zlíne — a v prípade uverejnenia zaistuje sa autorovi ob-vyklý honorár. Neodmenené práce sa nevracajú; v prípade uverejnenia zaistuje sa však autorovi u časopi-sov obvyklý honorár. Výsledok sú-ťaže vyhlásený bude najneskor 30. októbra 1938.

Ceny sú nasledujúce: za článok sa u-staľujú tieto ceny:

1. cena Kč 5.000.—
2. cena Kč 2.000.—
3. cena Kč 1.000.—

Ďalšie ceny: 2 po Kč 500.—, 3 po Kč 400.—, 4 po Kč 300.—, 5 po Kč 200.—, 10 po Kč 100.—, 20 po Kč 50.—

Za báseň sa u-staľujú tieto ceny:

1. cena Kč 3.000.—
2. cena Kč 2.000.—
3. cena Kč 1.000.—

Ďalšie ceny: Kč 500.—, 400.—, 300.—, 200.— a 100.—

Členmi poroty pre posúdenie člán-ku sú: Dr. Rudolf Briška, Tido J. Gašpár a univ. prof. Dr. Imrich Karvaša a pre posúdenie básne: prof. J. Felix, Dr. Stanislav Mečiar a prof. dr. M. Pišút.

Deset procent — jedny punčochy. Když si řeknete deset procent, tak se to nezdá tak mnoho. Ale představte si, že u nového desetiprocentního snížení obuvi Baťa vyděláte jedny pěkné hedvábné punčochy. Prohlédněte si těch 82 druhů letní obuvi a 8 druhů punčoch, jistě si vyberete některý z těch lehounkých a vzdušných střevíčků.

Předčasné stárnutí má často málo povšimnutou příčinu, vznikání zá-cpy. Upravte své zázívání DARMO-LEM, který možno podle libosti dávkovati a který vám ulehčí a vás

omladí, aniž by působil prudce ne-bo návykem. — DARMOL obdržíte ve všech lékárnách.

Největší sportovní výkon vyžaduje velké vypětí sil. Aby sportovec byl fit, nestačí jen soustavný tré-ning, rozumná životospráva a do-statečný spánek. Potřebujete v první řadě dobře ošetřené nohy. Mnozí sportovci to doposud přehlížejí — ke své vlastní škodě. Jen zdravé nohy mohou vyvinout velký výkon. Úspěšní sportovci navštěvují jednou týdně pedikuru Baťa.

KNIHY REDAKCI DOŠLÉ:

Dr. Jaromír Korčák: Geopolitické základy Československa, jeho kmenové oblasti, (Kč 19.—), která vyšla jako 12. svazek „Národnost-ních otázek“ a přináší vědeckou od-pověď na tvrzení, že Českosloven-sko je nepřirozeným útvarom. Jest založena jednak na klasifikaci sku-tečnosti ryze geografických, jednak na základních faktech etnických, což je novom a činí z této práce vlastně příspěvek k teorii národa. Geopolitické základy Českosloven-ska vidí autor v t. zv. kmenových oblastech, t. j. v oblastech příro-dou nejlépe vybavených a tedy nej-déle osídlených, jež proto se staly nositelkami typů etnických. Publi-kace vyšla v nakladatelství ORBIS, Praha XII., Fochova 62.

E. Wenzel-Wandal: Wirtschafts-führung aus dem Diktat der Technik, Verlag Deutsche agrari-sche Druckerei, Prag, Kč 24.—.

Knihovnička „VESELÁ MYSL“ je hromada opravdu veselých knížek, při kterých zapomenete na všechny trampoty života. Rediguje J. MACH.

	Kartonované
Baťa zblízka	9.90
Židovské anekdoty	9.90
Pražské postavy a postavičky	9.90
Povídáčky z Hané	9.90
T. G. M. Malé historky o velkém muži	15.—
Nové historky o T. G. M.	12.—
Z fary a ze sakristie	9.90
Z fronty a zázemí	9.90
Skotské anekdoty	9.90
Smích na kolejkách	9.90
Soudníčky Franty Němce	19.80
Medicína k smíchu	9.90
Muž a žena v manželství	9.90
Trampský smích	9.90
Novinářské anekdoty	9.90

NOVINKY!

Třída se směje	9.90
Cestovní anekdoty	9.90

Dodá každý knihkupec.

NAKLADATELSTVÍ „ORBIS“ PRAHA XII., FOCHOVA 62

30 roků

požívá Darmol důvěry mnoha lidí. -
Nejlepší důkaz pro osvědčený lék.
Užívej při zácpě

DARMOL

Posledních pět hodin Rakouska

Autentické líčení očitého svědka o konci nezávislosti Rakouska napínavější než nejdramatičtější film.

Eugen Lennhoff, šéfredaktor vídeňského deníku Telegraph, opouští své místo (redakci) teprve tehdy, když nacisté se ho chystali zatknout a převzít vedení listu do své moci. V úvodu jeho knihy vykreslil Paul Frischauer pozadí rakouského boje o nezávislost a jeho historické podmínky.

Eugen Lennhoff

POSLEDNÍCH PĚT HODIN RAKOUSKA

288 stran, 2 situační mapy, cena 32 Kč, vázané 42 Kč.

V edici faktografií **KOŘENY DOBY** vyšlo dříve:

NIKDE JSEM NENAŠEL KLID

Kronika celého světa od roku 1914. Napsal Webb Miller, 272 strany, 39 Kč, vázané 51 Kč.

STRACH JAL EVROPU

Habešská válka, Společnost národů, válečné zeměměřeni evropské vystupují tu bezprostředně. Napsal John T. Whitaker. Předmluva od Johna Gunthera. 296 stran, cena 26 Kč, vázané 38 Kč.

DON QUIJOTE NA ROZCESTÍ

Klíč k osvětlení španělského dramatu a pochopení složitých národních povahy španělské od Gustava Wintra. 320 stran, cena 45 Kč, vázané 57 Kč.

SYNOVÉ DOBYVATELŮ

Exotický film o dobrodružství a životě v Kolumbii od generála Vl. Klecandy. Se 16 původními snímky, 240 stran, cena 25 Kč, vázané 37 Kč.

Odběratelé celého souboru pěti knih edice **KOŘENY DOBY** o 1336 stranách za 167 Kč, vázané za 225 Kč, mohou účet splácet již od 20 Kč měsíčně. Objednávku vyřídí každý knihkupec nebo nakladatelství

SFINX B. JANDA, PRAHA XVI.

Pošlete mi:

E. Lennhoff, **POSLEDNÍCH PĚT HODIN RAKOUSKA**
brožované za 32 Kč, vázané za 42 Kč.

Zaplatím po obdržení složenkou, kterou připojte k zásilce.

Jméno a povolání _____

Adresa _____

VEČER DO KAVÁRNY - ALE NA **LOĎ!**

To jsou teď takové časy: jde se do kavárny, ale na loď. Je to tam příjemné. Vzduch, voda, vzruch! Na přídi je vinárna. Na zádi je bar, kde se tančí. Uprostřed kavárna a restaurant. Jsou to Zavadilovy lodní restauranty na dvou nejmodernějších parolodích. Kotví každý večer od 8 hod. v přístavu na Palackého nábřeží, poblíž Jiráskova mostu. Tedy: *večer do kavárny — ALE NA LOĎ!*

1838 - 1938 **STOLETÍ**

pracuje Riunione Adriatica di Sicurtà na území Československé republiky jakožto průkopnice pojistné myšlenky.

Její bohaté zkušenosti i spolehlivost, nespočetkrát osvědčená, zjednaly jí důvěru a oblibu jejich pojištěnců. Podnikáním novostaveb zabezpečuje co nejlépe nároky pojištěnců a slouží československému hospodářskému životu.

Má na území Československé republiky uloženy záruční prostředky v úhrnné hodnotě přesahující 450 milionů Kč.

Riunione Adriatica di Sicurtà v Terstu Ředitelství pro ČSR v Praze

provozuje pojištění životní, úrazové, požární, dopravní, proti krádeži vloupáním, proti rozbití skla, proti rozbití strojů, šomázní, krupobitní, odpovědnostní a automobilové.

Dolové a průmyslové závody dříve Jan Dav. Starck

ZALOŽENO 1792

Průmyslové oddělení

Lučební továrny a továrny barev
v Kaznějově a Břasích u Plzně

Skelné hutě

Dolní Rychnov u Falknova nad Ohří

Minerální závody

v Starém Sedle u Falknova n. O.

Továrna na šamotové a kameninové zboží
v Břasích u Plzně